

גליון קנין תורה

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

נציב חודש אדר

הנגיד הנכבד והמפואר

מו"ה **יחיאל מיכל ראזנבערג** הי"ו

לעיי"נ חותנו הרבני החסיד המפורסם

מוה"ר **יוסף שמואל** ב"ר מתתיהו **לאנדוי** ע"ה

חבורת קנין תורה ד'באבוב

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

אין התורה נקנית אלא בחבורה (פירוש טו)

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

מס' חולין דף טז: עד דף בא:

חולין גליון ד'

פ' תרומה - תצוה
תשפ"ד

שינון לחזרה

עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד י"ט

ונתרחקו מן המזבח, הותר להם מן המקרא הזה שיזבחו בשר לתאותן ויאכלו.

ואמר רבה, דלכן אמרה המשנה 'לעולם שוחטין', להשמיענו דלעולם מותרין לשחוט ולאכול בשר תאזה – ואף עכשיו שגלו. דהוה אמינא דלאחר שגלו מארץ ישראל יחזרו לאיסורן ויהא אסור להם לאכול בשר תאזה, קא משמע לן המשנה דגם עכשיו מותר לאכול בשר תאזה.

הקשה עליו **רב יוסף**; (א) כיון דהמשנה לא בא להורות לנו שום דין בהלכות שחיטה, אלא להתיר אכילת בשר תאזה חוצה לארץ, אם כן למה קטני 'לעולם שוחטין', הוה ליה לכוומר 'לעולם שוחטין ואוכלין', כיון דעיקר החידוש הוא דמותר לאכול בשר תאזה: אלא על כרחך שלא בא להשמיענו חידוש בהיתר אכילה, אלא בהלכות שחיטה.

(ב) למה ליה כלל לאשמועינן היתר בשר תאזה בזמן הזה, דודאי לא הוה סלקא אדעתין שיחזרו לאיסורן הראשון. דהרי כל

דאינו ענוש כרם, דההוא קרא לא איירי אלא בקדשים ונשמוטי מוץ. אלא דמהא גופא דלפטריך קרא להחיר להם זכר תאזה, דייק מכלל דמעיקרא אסור, ומהאי טעמא דייק נמי רבי עקיבא שנתחלה הוה להם זכר נחירה מדלפטריך קרא לאסור.

והך דלרש"י אם שחט צמון צמון איסור זכר תאזה ענוש כרם, כמצואר דהערה לעיל, ואם כן הוצרך להשמיענו גם היתר שחיטה, מכל מקום הוה ליה למימר גם היתר דלכילה [דהוה העיקר; לב אר"י עפ"י דברי רש"י], ולא רק היתר שחיטה. ולשיטת התוס' דלף צמון האיסור לא היה אלא איסור אכילה, ניחא יומר; ראש יוסף.

דף ט"ז ע"ב

הכל שוחטין, לעולם שוחטין, ובכל שוחטין

תנן במשנתנו, הכל שוחטין, ולעולם שוחטין, ובכל שוחטין. ומבאר הגמרא מה באה המשנה לרבות:

הכל שוחטין: מתחלה אמרו דהיינו ד'הכל בשחיטה', כלומר דאת הכל צריך לשחוט – ואפילו עוף, ואף על גב דלא כתיב ביה שחיטה בהדיא בתורה.

לעולם שוחטין: מתחלה נתבאר **בשני דרכים**: (א) רבה אמר, דלעולם מותר לשחוט ולאכול. ומדאיצטריך המשנה לומר דלעולם ישראל מותרין לשחוט ולאכול, ביאר רבה דאזיל כשיטת רבי ישמעאל.

דשנינו כברייתא, דרבי ישמעאל ביאר הפסוק **כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר כי תאזה נפשך וגו'** דבא הכתוב להתיר דכשיבואו לארץ ישראל יוכלו בני ישראל לאכול בשר לתאותן, בלי להקריבן לקרבן. שבתחלה כשהיו במדבר משהוקם המשכן, נאסר לישראל לאכול בשר תאזה, ולא היה מותר לאכול אלא בשר שלמים. ומשנכנסו לארץ

⁶ דלכאורה אין לפרש דקאי על אלו שמוטרין לשחוט, דהא תנא ליה רישא 'הכל שוחטין', לאתויי כל הך דלפטריכו לאתויי שראיין לשחוט, כגון כומי ומומר וטמא צמולין; רש"י ע"פ הגהות ר"ב מרגלשבורג.

⁷ רש"י הוסיף, דאם היו שוחטין זלא קרבן היו ענושים כרם כדכתיב 'ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו'.' אכל התוספות (ד"ה שנתחלה) חולקים עליו וסוברים

גליץ קנין תורה

(ב) **בשר נחירה** – לרבי ישמעאל לא הצריך קרא לאסור להם בשר נחירה בארץ ישראל, דגם במדבר לא הותר להם בשר נחירה, ולרבי עקיבא במדבר היו מותרים בבשר נחירה.

• הא דכתיב אצל קרבן עולה וישחט את בן הבקר דמבואר דנצטוו על השחיטה באהל מועד שבמדבר, לרבי ישמעאל דסובר דמעולם לא הותר להם בשר נחירה, מובן בפשיטות. וגם לרבי עקיבא דסבר שהותר להם במדבר בשר נחירה אתי שפיר, דקדשים שאני דלעולם היו צריכין בהם שחיטה אף לרבי עקיבא.

• הא דכתיב בפרשת מתאוננים הצאן ובקר ישחט להם דמושמע שלא היה אפשר להם לאכול בשר רק בשחיטה אף במדבר, לרבי ישמעאל דסובר מעולם נאסר להם בשר נחירה, מובן בפשיטות. ולרבי עקיבא, צריך לומר דהכוונה לנחירה, ונחירה שלהן זו היא שחיטתן.

• תנן בענין כיסוי הדם כגון בצבי ואיל, שאינו חייב בכיסוי אלא אם כן נשחטו כהלכתן, והלכך; השוחט ונתנבלה בידו ובגו על ידי פנימת סכין או שהייה או דרסה, הנוחר מדעת, והמקקר סימניו, פטור מכיסוי הדם.

לרבי ישמעאל דסובר שנחירה אינו שחיטה, מובן בפשיטות למה הנוחר פטור מכיסוי הדם. אבל לרבי עקיבא, כיון דנצטוו על כסוי הדם במדבר, ונחירתן היתה שחיטתן, אם כן הנוחר בזמן

למיאבון. והא דכתיב 'כי ירחק וזכת', צא להזיר על השחיטה כשיכנסו לארץ. ואף על גב דקרא בפסולי המוקדשין שנפדו על ידי מומין משמע, כדמוקמינן במס' בכורות (דף ל"ג), אפילו הכי גמרינן חולין מנייהו, כדאמרין לקמן (דף כ"ט). מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשים, מה פסולי המוקדשים שחיטה, אף צבי ואיל שחיטה וצבי ואיל חולין נינהו.

הילכך לא תלה הכתוב צביאם הארץ אלא הימר צבא תאווה, ו'זכיחה' דכתיב צבאי קרא לאו צביאם הארץ נתלית, אלא: (א) אורחא דקרא למכתב זכיחה צבאית צבא. (ב) אילטרין ליה להא דדרשין במס' בכורות (דף ט"ו). מדכתיב 'וזכת' ואכלת' דאין בפסולי המוקדשין שנפדו אלא הימר זכיחה ואכילה, ולא גיזה ועבודה. (ג) לאסור שחיטת חולין בעורה, כדדרשין ליה בקדושין (דף נ"ו): 'כי ירחק וכו' וזכת' בריחוק מקום אמה וזכת, ואי אמה זוכת בקירוב מקום.

ואף דצבא תאווה היה אסור להם, פריך הכי, דצבאלא לרבי ישמעאל אין שום צד לאכול להם צבא תאווה במדבר, אלא קדשים דשלמים, אם כן שפיר קאמר משה רבינו 'הלאן ובקר ישחט להם' דהיינו לאכול בקדשים, ולא היה יכול משה לדבר באופן אחר שיותר להם צבא אלא צבא גוונא. אבל לרבי עקיבא, כיון דצבא תאווה לדידיה הותרה אפילו בנחירה, אם כן למה ליה למשה לומר 'הלאן ובקר ישחט' דשחיטה לא צריך לדידה רק בקדשים, הוה ליה למימר הלאן ובקר ינחר לאכול אפילו בחולין ובצבא תאווה; דמשק אליעזר, בלא הרעים.

דדרשין מדכתיב 'אשר יאכל וספק וכסה', דצבאוי לאכילה הכתוב מדבר. ואפילו מאן דמחייב כסוי בשוחט ונמלאת טרפה, הכא מודה דשחיטה מיהא בעינן, דגמר גזירה שוה 'שפיכה שפיכה' משחטוי חוץ, והתם שחיטה כתיב (ע"י לקמן דף פ"ה).

המעם שנאסרו מעיקרא במדבר הוא משום דהיו קרובים למשכן והיו יכולין להקריב קרבנות מכל בשר תאותן, ויקריבו הדם והחלב לבדו ואוכלין הבשר. וכשנכנסו לארץ והיתה ארצם רחבה והרחוקים לא היו יכולים לבא לירושלים בכל יום, הותר להם בשר תאווה בלי לשחטו לשם קרבן. אם כן כל שכן עכשיו שגלו מארץ ישראל ואנו רחוקים יותר, דודאי מותר לאכול בשר תאווה, ולא הוה אמינא שיהא אסור.

דף י"ז ע"א

(ב) **רב יוסף** אמר, דהכי קאמר 'לעולם שוחטין' דלעולם צריך בהמה שחיטה ואסור לאכול בשר נחירה. ומדאיצטריך המשנה לומר דלעולם צריך שחיטה, ביאר רב יוסף דהמשנה אויל כשיטת רבי עקיבא.

דשנינו בברייתא, דרבי עקיבא מפרש הפסוק שלאחר כי ירחיב וכו', כתיב כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם וזכתת מבקרך ומצאנך וכו' כאשר צויתך הפסוק בא לאסור להן בשר נחירה משיבואו לארץ ישראל. שבמדבר הותר להן בשר נחירה, דמדכתיב כי ירחק וכו' וזכתת מכלל דעד השתא לא נצטוו על הזביחה. אבל משנכנסו לארץ ישראל, משמיענו הפסוק וזכתת מבקרך ומצאנך וכו', דמעכשיו אם רוצה לאכול בשר צריך שחיטה.

ואמר רב יוסף, דהמשנה תנא 'לעולם שוחטין' להשמיענו דלעולם צריכים שחיטה – ואף עכשיו שגלו. דהוה אמינא דלאחר שגלו מארץ ישראל יחזרו להתירן הראשון של בשר נחירה, קא משמע לן המשנה דלעולם שוחטין אף בזמן הגלות.

נמציינו למודים דנחלקו רבי עקיבא ורבי ישמעאל בשנים^ה: (א) **בשר תאווה** – לרבי עקיבא, לא צריכים קרא להתיר בשר תאווה, דמעולם היה מותרים בבשר תאווה, ולרבי ישמעאל היו אסורים.

¹ לשון 'נחירה' שקורעה לאורכה מנחירה ועד החזה.

² ואין לומר דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, ולתרוייהו הותר להם צבא נחירה ונאסר להם צבא תאווה. דאי לרבי עקיבא איחסרו בצבא תאווה, אם כן היכי הותרה להם צבא נחירה, הא בקדשים מודה דבעיא שחיטה כמו שיתבאר לקמן. ואי צבאי ואיל, הא בקרא דדרשין מנייה הימר נחירה כתיב 'צבא ולאן' מכלל דמעיקרא לא בעו גס צבו זכיחה.

ועל כרחק לרבי ישמעאל צבא נחירה לא אשחתי כלל, דהא צבא נחירה לא משכחת לה אלא בחולין, דבקדשים הא כתיב 'ושחט', והכי צבא תאווה ממילא נאסר להם במדבר; ע"י תוספות ד"ה רבי עקיבא, וחידושי הר"ן.

¹ והא דכתיב 'ואל פתח אהל מועד לא הביאוי איירי בקדשים'. והא דכתיב 'צבל אות נפשך תאכל צבא' לא צא להמיר צבא תאווה, אלא כמו שדרש רבי אלעזר בן עזריה לקמן (דף פ"ה), שלמדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם צבא אלא

גליון קנין תורה

ומבאר הנמרא דלכאורה אין לומר שהספק הוא בשבע שנים מיד לאחר כניסתן לארץ שערכו מלחמה עם מלכי כנען וכבשוה, דהרי בשנים אלו הותר להם לאכול אפילו דבר טמא, דכתיב **ובתים מלאים כל טוב וכו' ואכלת ושבעת** ואמר רבי ירמיה בר אבא בשם רב, דאפילו כתלי דחזירי (חזירים יבשים) הותר להם. ואם כן ודאי שהיה מותר להם לאכול בשר נחירה"י. וביארו בשני דרכים:

(א) הספק הוא בשבע שנים שחלקו הארץ, דעכשיו כבר לא היה מותר להם דבר טמא. דלא התיר להם רחמנא טומאה אלא בשעת שלל, כדכתיב **ואכלת את שלל אויביך וגו'.**

(ב) לעולם הספק הוא אף בשבע שנים שכבשו, ואף דהותר להם דבר טמא, לא הותר להם אלא משלל של העובדי כוכבים כדכתיב **אשר לא מלאת** וכתיב **נמו את שלל אויביך**, אבל דברים האסורים השייך להם מעולם לא הותר"י. ונשאר בתוקף.

בבל שוחטין: הקשה רבא, אם מוקמינן 'הכל שוחטין' בדברים הנשחטין – שהכל טעונים שחיטה ואפילו עוף. ולעולם שוחטין מוקמינן דאף על פי שגלו לא חזרו להיתירן הראשון של אכילת בשר נחירה, אלא לעולם אין בשר נאכל אלא בשחיטה. אם כן במאי מוקמינן 'בכל שוחטין'. דאין לומר דבא לאשמעינן דשוחטין בצור, ובזכוכית, ובקרומית של קנה, דהא צריך להיות דומה להשני דברים הראשונים דאיירי בדברים 'הנשחטין' ולא כמה ש'שוחטין'.

למסקנא פירש רבא, דכל המשנה איירי בשוחטין, וכדלהלן:

'הכל שוחטין': אף דשנינו כבר במשנה דלעיל 'הכל שוחטין', משנה אחת באה לרבות כותי, ואחת באה לרבות ישראל מומר"י (כדאמרן בריש פירקין (דף ג.)).

'לעולם שוחטין': היינו בין ביום, בין בלילה – כשאבוקה כנגדו כדאוקמינן לעיל (דף י"ג.), בין בראש הגג – ולא היישנין שיאמרו לצבא השמים עולה לשחוט, בין בראש הספינה – ואף על גב דתנן לקמן (דף מ"א.) אין שוחטין לתוך ימים, בראש הספינה מותר לשחוט משום דמוכחא מילתא דלנקר ספינתו הוא צריך.

'בכל שוחטין': בין בצור, בין בזכוכית, בין בקרומית של קנה.

¹ ואף לנמור צמלה הם מותרים; תוספות ד"ה כי אשמתי.

² ולפי זה אסור להם לנמור מתחלה; שם.

³ ובאופנים שנתבארו לעיל דף ב' ע"ג – ג' ע"ב.

הזה נמו נבעי כסוי. תירצו, דהואיל ונאסר להם נחירה משבאו לארץ, נאסר, ושוב אין הנחור חייב בכיסוי הדם.

• בהמשך הפסקים **דכי ירחיב וכו' כי ירחק וכו' כתיב אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו** ופירושו דכמו שעכשיו במדבר אתם אוכלים צבי ואיל בטומאה, כן תאכלנו לבקר וצאן משתכנסו לארץ ישראל, ושאף על פי שמשתכנסו לארץ יהא חולין צריכים שחיטה כמו קדשים של עכשיו, מכל מקום אין צריכין ליאכל במהרת הקודש, אלא כצבי ואיל של עכשיו, שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת.

לרבי עקיבא דסובר שלא נאסרו במדבר בבשר תאוה, מובן בפשיטות דהפסוק משמיענו דאף על פי דבמדבר היה מותר להם לאכול בשר נחירה, ועכשיו בארץ ישראל צריכים שחיטה כמו שהיו קדשים צריכים שחיטה במדבר, מכל מקום אין צריכין ליאכל במהרת הקודש, אלא כצבי ואיל של עכשיו שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת. אבל **לרבי ישמעאל** קשה, דהא במדבר לא היה מותרים לאכול אפילו צבי ואיל, שהרי נאסר להם בשר תאוה. והאיך קאמר קרא שבבואם להארץ יאכלו בקר וצאן כמו שאוכלים עכשיו במדבר צבי ואיל.

תירצו, דאף **לרבי ישמעאל** לא אסרה להם התורה במדבר בשר תאוה, אלא בבמה שראויה להקרבה. אבל צבי ואיל שאינם ראויין להקרבה, היה מותר להם לאכלן במדבר לתאוה.

• **רבי ירמיה** נסתפק אליבא **דרבי עקיבא** שהיה מותר להם לאכול בשר נחירה במדבר, מה הדין באברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן מהמדבר לארץ ישראל, האם היה מותר להם לאוכלן אחר כניסתן. וצדדי הספק הם; האם אמרינן דלא אסר רחמנא בשר נחירה לאחר ביאתן לארץ ישראל אלא לנחור עכשיו ולאכול. אבל בשר נחורות ובאות מן המדבר, הואיל ובשעת נחירתן היתה, שוב לא נאסר. או דלמא לא שנא, ולאחר ביאתן לארץ אסור להם לאכול אף בשר שנחרו במדבר"י.

¹ ואף על גב דלרש"י למד רבי ישמעאל איסור צמר תאוה מקרא ד'אל פתח מועד לא הביאו', ופשיטא דהך קרא לא איירי רק צנהמה הראויה לקרבן, ולא צצבי ואיל, סבר המקסן דאף דליכא חיוב כרת אלא צראויין לצבא אל אהל מועד, מכל מקום כיון דמשמע מהאי קרא דצמר תאוה איסור להם, אס כן לצבי ואיל נמי אסיירי; חידושי הר"ן.

² רש"י כתב, דלא הביאו ספק זה בגמ' אלא לדרוש וקבל שכן, שצריכין אנו לעמוד על האמת, ואף על פי דעכשיו ליכא צנה נפקא מינה להלכה. אבל הרא"ש (סי' כ"ג) כתב, דיש נפקא מינה להלכה, צמי שאסר על עצמו דבר מסויים מומן מסויים ואילן, וכשהגיע הזמן היה צידו מאותו הדבר שהיה אוכל והולך עד שהגיע הזמן, האם מותר לו לאכול ממה שנתותר אליו או לא.

דף י"ז ע"ב

שחיטה במגל קציר, מגירה, ושינים

תנן כמשנתנו, דאין שוחטין באלו: (א) מגל קציר – שקוצרין בה התבואה, שפגימותיה נוטות כולן לצד אחד בשיפוע. (ב) מגירה – סכין מלא פגימות ואין משופעות כשל מגל קציר אלא מכוונות. (ג) שינים התחובים בלחי של בהמה. הטעם שפסולין לשחוט בהן הוא משום דאין הם הותבין הסימנים, אלא קורעין הסימנים מחמת הפגימות.

אבהו דשמואל עשה בסכין פגימות הרבה שאינן דומות זו לזו, ושלחן לארץ ישראל שיודיעו אותו איזו אסורה ואיזה כשרה, וכן עשה פעמיים ושלש. שלחו ליה מארץ ישראל, סימן זה יהא לך בפגימות; דפסולה כשהוא דומה למגירה, שפגימותיה מכוונות לעומקן, ויש לפגם שני עוקצים – דכשאתה מוליך צפרנך מסוף הסכין לראשה, צפרנך חוגרת בעוקץ של צד הראש, וכשאתה בודק מראשה לסופה צפרנך חוגרת בעוקץ של סופה.

• בברייתא שנינו, דיש שני מיני פגימות: (א) 'אוגרת', היינו שיש ב' עוקצים לפגם; אחד לראשו, ואחד לסופו, שאוגרת הציפורן לתוכה בין ב' עוקציה. (ב) 'מסוככת', היינו שאין לפגימה אלא עוקץ אחד, ועוקץ השני הוחלק במשחזות ואינה אוגרת, אלא מסוככת הסכין והבשר. וכך דינים:

סכין שיש בה פגימות הרבה, פסול לשחיטה ואפילו אם כל הפגימות אינן אלא 'מסוככות' שאין בהם עוקץ רק מצד אחד.

סכין שאין בה אלא פגימה אחת, אם היא 'אוגרת', פסולה. ואם היא 'מסוככת', כשרה.

והנה כשיש לה ב' עוקצים פסולה, משום דעוקץ הראשון מחליש העור ובשר, ועוקץ השני בא ופוגע בסימן וקורעו. ואם כן יקשה דאף כשיש לה רק עוקץ אחד הרי חידוד הסכין יהליש העור והבשר קודם קודם שיגיע לפגם, ועוקץ הראשון כבר יקרע הבשר. תירצו, דאיירי כשהפגם עומד בראש הסכין, נמצא דמיד כשמתחיל להוליך הסכין עדיין לא היה כח לסכין להחליש העור והבשר עד שעבר הפגם. והלכך אין כאן ספק שמא נגע

¹⁰ רש"י כתב, דכל עוקצי הפגם קורעין הן ואין חותכין, צין צפוגעו צו וצין כשהוא יורד ממנו. והציא ראה לך, שהרי שנינו סכין שיש בה פגימות הרבה מידון כמגירה, ואפילו 'מסוככות', מדקמפליג צדלל צין אוגרת למסוככת, וצטוצל לא מפליג ומשמע אפילו כל עוקציה לצד אחד לצד ראש הסכין והולך ולא הציא פסולה, אלמא צירידמו נמי קורע.

העוקץ בסימן, שיקרע העוקץ את הסימן בירידתו. אבל אם יש פגימות הרבה, אפילו כולן 'מסוככות' עוקץ של פגם הראשון מחליש העור והבשר, והפגם השני בא לסימן וקורעו.

אלא דאף בפגימה אחת שבראש הסכין, אכתי יש לחשוש דכאשר הולך הסכין החליש את העור והבשר, וכאשר מביא הסכין בחזרה יפגע הפגם בסימן ויקרע אותו, אלא צריך לומר דבאמת אין השחיטה כשרה בזה אלא כשהולך בסכין ולא הביאו.

ג' מדות בסכין

רבא אמר, ג' מדות יש בפגימות של סכין: (א) אוגרת; לא ישחוט בה, ואם שחט שחיטתו פסולה. (ב) מסוככת; לא ישחוט בה לכתחלה אבל אם שחט בה שחיטתו כשרה ונכחו שנתבאר דהיינו כשהפגם הוא בראש הסכין, שלא נחלש העור והבשר מקודם מחמת הסכין, (ג) עולה ויורד, כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזות, והוי הסכין נמוך שם; שוחט בה לכתחלה.

הקשה **רב הונא בריה דרב נחמיה לרב אשי**, האיך אמרת לנו בשם **רבא** דמסוככת פסולה אפילו דיעבד, והא כאן אמר **רבא** דמסוככת כשרה בדיעבד. תירץ **רב אשי**, דאם הולך והביא, פסול אף בדיעבד. וכאן איירי **רבא** כאשר הולך ולא הביא, דבדיעבד כשר"י וואפילו הכי לא ישחוט בה לכתחלה, שמא יוליך ויביא.

• **רב אחא בריה דרב אויא** שאל **מרב אשי**, מה הדין בסכין שדומה לזקן השבלים, דהיינו שאין פיה חלק אבל אין לה פגם. אמר לו **רב אשי**, מו יתן לנו מבשרו ונאכל אותו, כלומר דשחיטתו כשרה.

בדיקת סכין מן התורה

רב הסדא אמר, דילפינן לבדיקת סכין מן התורה מדכתיב בשאול המלך **ושחטתם בזה**, ומדקאמר 'בזה' שמע מינה דסכין בדק להם.

¹⁰ והא דתנן (לקמן דף י"ח), השוחט במגל קציר דרך הליכתה צית הלל מכשרין, היינו מפני שמגל קציר עוקצי הפגימות כפופים מאלד מאלד ואין קורעים דרך הליכתם כלל. אבל עוקץ שאינו כפוף קורע אפילו צירידמו, שהסימן יורד ממנו ונכנס לתוך הפגם.

¹¹ וכן היה יכול לתרץ, הא דקיימא ארישא דסכינא, והא דקיימא צלמנע; תוספות ד"ה כאן.

¹² וקרו לנציאי מורה, וה"ה דזוכמי טונא; הגהות יעב"ץ

גליון קנין תורה

(א) אכן אמרתי שצריך בדיקת בשר וצפורן, אולם לא אמרתי שצריך בדיקה משלשה צדדי הסכין.

(ב) אכן אמרתי שצריך בדיקת בשר וצפורן ומשלשה צדדי הסכין, אבל לא בשם רבא אמרתי כן.

רבינא ורב אחא בריה דרבא ישבו לפני **רב אשי** בשעה שהביאו סכין לפניו לבדקו. אמר **רב אשי לרב אחא בריה דרבא** לבדקה. בדקו על הצפורן ועל הבשר, ומשלשה צדדי הסכין. אמר ליה רב אשי, יפה עשיתיה, וכן אמר **רב כהנא** דכך צריכה.

אבל **רב יימר** אמר, דצריך בדיקה בכשר וצפורן, אבל לא משלשה צדדי הסכין, דאם יש שם פגם בצידה לא איכפת לך, דהרי אין צידי הסכין נוגעין בסימון. דמכיון שנחתך הסימון בחודה של סכין הוא מתרווח לכאן ולכאן. דהא אמר **רבי זירא** בשם **שמואל**, שאם ליבן סכין ושחט בה, שהיטתו כשרה, דקודם שיכונה הסימון בליבו, הוא נחתך בחידוד. והקשו עליו שהרי נכווים הסימנים בצידי הסכין קודם שתגמר שהיטה, וסימני טרפות נולדין בה, כיון שהוושט נשרף לפני גמר ההיטה. ותירצו, דלא היישנין לכך משום דבית ההיטה מרווח רווח, ואין נוגע בסימון אלא חידודו של סכין ולא הצדדין. והכא נמי לא איכפת לך אם יש פגם בצידי הסכין, משום דבית ההיטה מרווח רווחיה.

שליש פגימות הן לשיעור אחד

רב הונא בר רב קטינא אמר בשם **רבי שמעון בן לקיש**, דיש שלש פגימות ולכולן יש שיעור אחד:

(א) פגימת עצם בפסה, לעבור בלאו דעצם לא תשברו בו.

(ב) פגימת אוזן בככוריה, להיות בו מום לישחט עליו כמדינה.

והנה זה פשיטא דהסכין צריך בדיקה, כיון שאם נקב הושט היא מרפה ואם יש בו פגם הרי יעשה נקב, ואין צריך ילפותא לזה.

אלא מפרש הגמ', דמקרא דשאל ילפינן דסכין צריך בדיקת חכם. אלא דקשה דהא אמר **רבי יוחנן** דלא אמרו דצריך להראות סכין לחכם, אלא מפני כבודו של חכם. וצריך לומר דבאמת אין החיוב רק מדרבנן, והפסוק הוא אסמכתא בעלמא.

אופני בדיקת הסכין

בגמ' הביאו כמה אופנים של בדיקת הסכין:

(א) במוערבא בדקו הסכין על ידי שנותנים אותה בשמש, ורואין בחודה שאין לה פגם. **(ב)** בנהרדעא בדקו הסכין על ידי שהופך חודה למטה ומוליכה על פני המים ונוגעה מעט, ואם יש פגם עוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה. **(ג)** **רב ששת** בדק הסכין בראש לשונו. **(ד)** **רב אחא בר יעקב** בדק הסכין על ידי חומת השערה. **(ה)** **בפורא** אמרו, כיון שבהסכין בא להתוך בשר, לפיכך עיקר בדיקתה בכשר; או בריש לישנא, או בכשר אצבעו. שאם בשר זה פוגע בפגם, כן יפגע בו בשר הסימון, ואבל בדבר אחר לא הויא בדיקה, שמא דבר קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר בו, או דבר שהוא רך יותר מודאי נכנס לתוך פגם קטן אף על פי שאינו פגם לקלקל הסימון.

רב פפא אמר, שהסכין צריך בדיקה על בשר האצבע, וגם על הצפורן, ובשלשה צדדים; באמצע חודו, ובשני צדדין ושם נפגם עובי חודה בצידה, ונאחו הסימון בעוקץ ונקרעו.

אמר לו **רבינא לרב אשי**, אמר לנו **רב סמא בריה דרב משרשיא**, בשמך בשם **רבא**, דצריך בדיקה על בשר האצבע ועל הצפורן, ובשלשה צדדי הסכין. ויש ב' לשונות מה ענה לו **רב אשי**:

¹ אצל מדינה הטבח צעמנו נאמן, דהא עד אחד נאמן באיסורין, כמו שנחבאר לעיל דף י" ע"ב.

² רש"י הביא לשון אחר, שהבדיקה הוא שהולך ומעמידה בשמש חודה למעלה, ומסתכל בצילה של סכין - ואם יש פגם בסכין ניכר הוא צלל שהחמה נכנסה בפגם.

³ רש"י מביא לשון אחר בשם מורו, דהפך חודה למעלה ואוחזה בידו בשיפוע כשראשה למטה, ומטיף מים על חודה באצבעו - ואם יש שם פגם המים נופלים שם, ואין יכולים לילך עד ראשה.

⁴ על צמר האצבע משום הושט העשוי מצמר, ועל הצפורן משום הקנה שהוא קשה; תוספות ד"ה אבישרא.

⁵ כל היכא דאמרינן מימרא 'משמיה דפלוני', פירושו דלא שמעה ממנו, אלא מאחרים שמע שקבלוה ממנו. דהא רב אשי לא ראה את רבא מעולם, כדאמרינן במס' קדושין (דף ע"ג:), דכיון שמת רבא נולד רב אשי.

¹ כלשון השני לעיל, דרב אשי סובר דבעינן בדיקה מג' רוחות.

² וכתב רש"י דאפילו הכי קיימא לך כרב אחא ורב כהנא ורב אשי וכולהו אמוראי דאמרו דצריך בדיקה משלשה צדדי הסכין. ואם שכת ולא צדק קודם שחיטה, צדק לאחר שחיטה.

וטעם הדבר, דאפשר דלא מהני מה דמרווח רווח רק להגלל מכויית הליצון שאין מתפשט לצדדין, אצל כאן אפשר שיש בהסכין דבר הצולט ממנו ואינו מרגיש בו כשבדקה רק על חודה ואותה הצליטה מתפשטת וקורעת הסימנים מן הצדדין. או דשאני התם שידעו בו שהוא מלוצין ומכוין שלא להטותו לצדדין, וגם זוהי אפשר שאין מותר לתחלה, אצל פגימה שצדדיים אם לא יצדוק תחלה פעמים שאינו יודע ולא יזהר מלהטות, ואף אין סומכין לתחלה על זהירותו אף אם אומר אני אשחוט ולא אטה; ר"א ש"ש.

³ דתנן במס' בכורות (דף ל"ו:), נפגמה אזנו מן הקפוס, והוא הדין לשאר מומין של פגימה המזכרים שם, ונקט רק הראשון.

קנין תורה גליון

רבינא אמר, דבאופן שלא נמצאת סכינא יפה, לא רק שמעבירין אותו ומכריזין על הבשר שמריפה היא, אלא אף מלכלכים את הבשר בפרש^א, דהיינו שקנסין ליה שלא יהא אפשר למכור הבשר אף לעובדי כוכבים. ובאופן שנמצאת סכינא יפה, בזה נחלק; ל**רבא** מכריזין עליה דמריפה היא משום קנסא, אבל מניחים אותו למכור הבשר לעובדי כוכבים. ול**רב הונא**, רק מגדים אותו.

טבח אחד לא נתן סכינא ל**רבא בר חיננא** לבדוק, נידה אותו, וגם העבירו מלהיות עוד טבח, והכריזו על הבשר דמריפה היא. דסבר שדברי **רבא** דמעבירין ליה ומכריזין על הבשר שהיא מריפה נאמרו אפילו כשנמצא סכינא יפה ונבדעת רבינא, ולכן לא חש אפילו לבדוק סכינא אחר כך.

מר זוטרא ו**רב אשי** נודמנו אצל **רבא בר חיננא**, אמר להם, שיעיינו במלתיה של טבח זה אולי ימצאו לו זכות, דהרי יש לו בנים קטנים שתלויים עליו לזון וצריך להשתכר כדי לזונם. בדקה **רב אשי** לסכינא ונמצאת יפה, והכשירו להיות שוב טבח, דקסבר שדברי **רבא** נאמרו רק בשלא נמצאת סכינא יפה.

אמר לו **מר זוטרא** ל**רב אשי**, וכי אינך חושש להא **שרבא בר חיננא** כבר העבירו מלהיות טבח, ואתה מכשירו. אמר לו **רב אשי**, אני עושה שליחותו של **רבא בר חיננא** שהרי ציונו למצוא לו זכות, ועכשיו שמצינו אין אנו צריכין להזור ולהימלך בו.

שחיטה בשן וצפורן

במושנתינו תנן, דאין שוחטין בשינים, ובצפורן, משום דהם חונקין.

אמר **רבה בר רב הונא**, שן תלושה ושנתלש הלחי מן האדם או מן הבחמה, לאפוקי כשעוד מחוברת לבעלי חיים וצפורן תלושה, מותר לשחוט בה לכתחלה.

ואף דבמושנתינו תנן שאין שוחטין בשן וצפורן, יש ליישב; שן דמושנתינו היינו אף בשן תלושה, ומכל מקום אין שוחטין בה בשני שיניים^ב, דהוה כסכין פגומה כיון דיש הפרש בין שן זו לשן

^א דרך משל הוא; רימב"א.

^ב גבי שן נמי הוה מצי לשנויי דמתניתין איירי במחוצרת, אלא משום דמתניתין מני 'והשינים' דמשמע תרי, משום הכי נמי מוקי לה בתלושים ופסולין מפני שהם חונקים; תוספות ד"ה הא בתלושה.

(ג) פגימות מום בקדשים, דהיינו בבהמות נקבות כגון הטאת ושלמים שיש בהם פגימות שאינן נוהגות בבכורים.

(ד) **רב חסדא** הוסיף אף פגימת סכין שחיטה. אבל **רבי שמעון** בן לקיש לא מנאה משום דבחולין לא קא מוירי.

דף י"ה ע"א

שיעור פגימתן של אלו הוא באותו שיעור שאם נפגם בה המזבח פסולה^ה, שהוא בכדי שתהגור בה צפורן^ו.

והא דשנינו בברייתא דנחלקו תנאי בשיעור פגימת המזבח; ל**רבי שמעון** בן יוחאי בטפה, ל**רבי אליעזר** בן יעקב בכזית, היינו בפגימה במקום שיש סיד מצופה על המזבח. אבל פגימה באבני המזבח שיעורו בכל שהוא, דכתיב אבנים שלמות.

טבח שלא הראה סכינא לחכם

טבח שלא הראה סכינא לחכם: **רב הונא** אמר שמגדים אותו. ו**רבא** אמר שמעבירין אותו מאומנותו שלא ימכור בשר עוד, ומכריזין על הבשר שטרפה היא. ויש שני דרכים בגמרא האם נחלקו **רבא** ו**רב הונא**:

סתמא דגמרא מבאר דלא נחלקו כלל, אלא דאם נמצאת סכינא יפה כשבדקו אותה אחר כך, רק מגדים אותו משום הפקירות שהחציף פניו. אבל אם לא נמצאת סכינא יפה, מעבירין אותו מאומנותו שלא ימכור בשר עוד, ומכריזין שבשר טרפה היא.

^ה דתנן במס' בכורות (דף ל"ט:) נפגם הווצן צכור, או הערה דהיינו שפת צית הרחם של נקבה צמוקדשין. ואיטרין למנקט הכא, לאשמועינן דאף על גב דלא מינכרא ציה פגימה כולי האי, אפילו הכי שיעוריה צכדי שתמגור צה לפורן.

ואין להקשות למה לא נקט פגימת מום צקדשים וכו' כלל, דהא צכור צכלל כל הקדשים הוא. דאי תגא הכי הוה אמיינא דרק ליפסל מהקרצה הוא צכדי חגירת לפורן, אצל מום גמור לא הוה שיהא מותר צכור ליטחט עליו צמדניה. דהא מומין הרצה פוסלין צצהמה ואין הצכור נטחט עליהן, כדתנן (שם דף מ"א.) ואלו שאין שוחטין עליהם לא צמקדש ולא צמדניה כו', ולהכי תגא פגימת חון צכור שהוצרכה צצכורות, לענין ליטחט צמדניה.

^ו כדילפינן במס' זבחים (דף י"ט.) מדכתיב 'וזבחת אליו את עלותיך ואת שלמיך', וכי עליו אתה זבחת, אלא צומן שהמוצא שלם ולא צומן שהוא חסר, והאי 'עליו' פירושו צצבילו, כלומר כשהוא צמוקתו.

^ז והנהו אמוראי דלעיל דצדקו צשמשא וצמיא לא פליגי עליה להטריף צפגם משהו, אלא שעשו כן לכתחלה כראוי לכל בעל נפש לדקדק צוה לכתחלה הרצה שלא לזלזל צו. ולא אמרו ליטחט דאצרכתי אלא צצשרא וטופרא ותלת רוחתא דהא דאי צריך לכתחילה. אצל דיעבד הכל מודים כרצ חסדא שאינו נפסל אלא צחגירת לפורן; רימב"א (צדעת הגאונים).

^ח דקיימא לן במס' בכורות (דף י"ט.) שמגדין על צכוד הרצ.

גליץ קנין תורה

שאינן טבעת למעלה ממנה ויצא ממנה, כמה צריך לשחוט בתוך הטבעת
שיהא כשרה:

לתנא קמא, אינו כשר אלא אם כן היה כל השחיטה בתוך
הטבעת, ושייר בה מלא החוט – כלומר כל דהו – על פני כולה
לצד הראשית. **לרבי יוסי ברבי יהודה**, השחיטה כשרה אף אם
שייר מלא חוט רק על פני רובה, ובמיעוטה יצא חוץ לטבעת לצד
הראשית.

רב ושמואל פסקו הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה, דאם שחט
רוב הקנה בתוך הטבעת כשרה, דרובא ככולהו.

שחיטה בתוך שאר הטבעות

רב ושמואל אמרו, דלא אמר **רבי יוסי ברבי יהודה** דדי
בשחיטת רוב הטבעת אלא בטבעת הגדולה, דהואיל והטבעת
עצמה מקפת את כל הקנה, חשיבא שחיטת רובא כאילו שחט כל
הקנה.

אבל השוחט בתוך שאר טבעות, אין שחיטתו כשרה בתוכן
כלל, אלא צריך לשחוט בין טבעת לטבעת.^א דכיון דשאר טבעות

אולם רש"י הביא יש מפרשים, דלא רק בטבעת העליונה כן הוא, אלא בכל
הטבעות חשיב הגרמה לרצון ולרבי יוסי אם ילא חוץ ממנו. דכיון שהתחיל
לשחוט בתוך הטבעת, צריך שיגמור כל השחיטה לתוכה לרצון, או רובא לרבי
יוסי.

אבל רש"י דוחה פ"י זה דאיתו כן, דמנצח במוספחא דאין חילוק מקום בתוך
הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת. דשנינו בפ"א, מצות שחיטה
מן הטבעת ועד הריאה, ומגרמת פסולה כ"ו משם ולמעלה, ורבי חנינא בן
אנטיגנוס מכשיר. שיר זה כחוט **סמוך לראש** מוקף את כולה, למנא קמא כשרה.
לרבי יוסי ברבי יהודה, אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה. ומדקמני 'מן הטבעת
ועד הריאה' שמע מינה דטבעת גדולה שהיא ראשונה קאמר, והא דקרי ליה
'טבעת' סתמא הוא משום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא, ששאר
הטבעות אינן שלמות אלא רצועות בשר מהלכות לארצו של קנה ומחברים ראשי
הטבעות. ומדקמני **סמוך לראש**, שמע מינה דלא חייש אם ילא מתוך טבעת
העליונה ולמטה, רק אם ילא ממנה ולמעלה, משום דלאו מקום שחיטה הוא.

^ב אבל אם קודם שגמר את כולה הגרים את הסכין לצד הראש ויאל מן הטבעת,
וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה, היא 'הגרמה'
שנאמרה למשה מסיני. דאף על פי ששחט רוב הקנה במקום שחיטה פסלי רצון,
הואיל וגמרו בפסול.

[מדברי רש"י מדייק החתם סופר, דלרצון אינו פסול אלא אם כן גמרו בפסול, אבל אם
לא שחט אלא רוב, גם לרצון כשר].

^ג כלומר, שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת, ובמיעוטה הגרים ויאל ממנו לצד
הראש וגמר השחיטה למעלה הימנה, כשרה. דהשחיטה נכשר על ידי שחיטת רוב
הטבעת, ואידך כי קשטי, מתחך בשר בעלמא הוא.

^ד היינו לענין דרובו ככולו, ולא לענין מקום השחיטה, דהא פסקין כרבי חנינא
בן אנטיגנוס דהשחיטה כשרה אף למעלה מטבעת הגדולה; שיטה מוקובצת.

זו. ורבה בר רב הונא דאמר שכשרה איירי כששחט בשן אחד
תלושהו.

וצפורן דמשנתינו איירי במחובר לבעלי חיים, והלכך פסולה
כדברי רבי שאמר אין שוחטין במחובר. ורבה בר רב הונא לא
אמר רק דצפורן תלושה, כשרה לשחיטה.

שחיטה במגל קציר

נחלקו תנאי במושנתינו בהשוחט במגל קציר בדרך הליכתה;
לבית שמאי, השחיטה פסולה. **לבית הלל**, השחיטה כשרה משום
דרך הליכתה אינה קורעת מפני שראשיה כפופים מאד. ואם
החליקו שיניה של מגל קציר, הרי היא כסכין ומותר לשחוט בהו.

רבי חייה בר אבא אמר בשם **רבי יוחנן**, אף כשהכשירו בית
הלל השחיטה, היינו רק למהרה שלא יטמא כנבילה. אבל באכילה
אסורה, גזירה כששחט בהולכה, שמא ישחט בהבאה, דקורעת
הסימנים.

ודייק **רב אשי** כן מדרתנן במושנתינו 'בית שמאי פוסלין, ובית
הלל מכשירין', ומדלא קתני 'בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין'
דלשון איסור והיתר שייך לענין אכילה, שמע מינה דלכולי עלמא
אסור באכילה.

אמנם דהו ראיתו, דאם כן הוה לה להמישנה לומר 'בית שמאי
מטמאין, ובית הלל מטהרין', דהוה משמע דלא נחלקו אלא לענין
זוממא וטהרה.

אלא על כרחך אין להביא ראיה מזה, דלשון 'פוסלין ומכשירין'
והלשון 'אוסרין ומתירין' ענין אחד הוא, דלשון פוסל ומכשיר על
השחיטה קאי, ויתכן דלבית שמאי שחיטתו פסולה ונבילה היא,
ולבית הלל שחיטתו כשרה אף לענין אכילה.

שיעור שחיטה בתוך הטבעת הגדולה

השוחט בהמה, צריך להתוך הקנה והושט. ונחלקו תנאי
במושנתינו, בהשוחט מתוך הטבעת הגדולה של הקנה והעליונה

^א ואף על גב דשן אחד אין זה רוחב, הא קיימא לן (לקמן דף ל"ו:) דהיכא דהוליק
והביא הסכין, כשרה אפילו בסכין כל שהוא.

^ב ולא גזרינן שמא ישחט במגל שלל החליקו שיניה; ר"ן.

^ג ואף על גב שגדחה הדיוק מן המשנה, דברי רבי יוחנן אמת הם, דקיבל כן
מרבנן.

^ד ממשנתינו משמע, דמתלוקותם הוא רק בטבעת הגדולה העליונה, כיון שאם
יאל חוץ ממנו למעלה, הרי יאל ממקום השחיטה.

גליון קנין תורה

אמר רב יוסף, דרבי יוסי בר יהודה אמר שני הלכות: (א) לענין חתיכת הקנה בהגרמה אית ליה רובא ככולה, דכיון דהותך הרוב בהכשר כשרה, (ב) לענין לשוויי לשאר הטבעות מקום שחיטה משום הקפת הרוב, אמרינן נמי רובא ככולה. ורב ושמואל סוברים כוותיה רק בדין הראשון דחתיכת רובא במקום שחיטה כחתיכת כולה. וחולקים עליו בדין השני לענין לשווייה שאר הטבעות מקום שחיטה, משום טעמא דרובא ככולה.

אלא דלכאורה קשה דהא אמרו רב ושמואל 'לא אמר' רבי יוסי, הרי להדיא שאמרו כן בשיטת רבי יוסי ולא מדעת עצמם. וצריך לומר דהכי אמרו רב ושמואל 'הלכה כמותו בטבעת הגדולה, ואין הלכה כמותו בשאר טבעות'. והא דאמרו 'בשאר טבעות לא אמר' היינו דבזה לא אמר ולא כלום, שאין הלכה כמותו אלא בטבעת גדולה.

מוגרמת

שנינו בברייתא, לדעת רבנן, 'מוגרמת' דהיינו ששוחט רוב הקנה בתוך הטבעת הגדולה, ומיעוטה למעלה ממנו, פסולה²⁰.

אבל רבי חנינא בן אנטיגנוס העיד²¹, על 'מוגרמת' שכשרה. ואפילו שחט כולה למעלה מן הטבעת הגדולה, השחיטה כשרה. דלא נאמר בהלכה למושה מסיני פסול של 'הגרמה' אלא כאשר שחט משיפוע כובע ולמעלה²².

רבי זירא עלה לארץ ישראל ואכל 'מוגרמת' דרב ושמואל. דהיינו בהמה שחוטת בתוך שאר הטבעות, דחשבי ליה אינהו 'הגרמה'²³. דאמרי שאר הטבעות לאו מקום שחיטה נינהו, ואינה כשרה אלא בין טבעת לטבעת. שאלו לו, וכי אינך ממקומו של רב ושמואל, ואם כן היה לך לנהוג להלכה כמותם שהיא אסורה באכילה.

אמר להם, מוי אמר שאכן כך אמרו רב ושמואל. אמרו לו, רב יוסף בר חייא [רב יוסף דכולה הש"ס, שתורין לעיל הא דרב ושמואל דאמרו הלכתא כוותיה דרבי יוסי בר יהודה כדא ולא באידך]. אמר להם, יוסף בר חייא מכולי

²⁰ אבל לרבי יוסי בר יהודה השחיטה כשרה, כמו שנתבאר במשנתנו דסובר דאמרינן 'רובא ככולה'.

²¹ והכי הלכתא, דכל 'עדות' הלכתא היא.

²² כ"פ רש"י, ומחלוקת הוא להלן בדעת רבי חנינא בן אנטיגנוס, ונקט כמסקנת הגמ' שם.

²³ כל שלל במקום שחיטה קרי 'הגרמה' כדאמרינן לקמן (דף י"ט). הגרים שליש ושחט שליש, אלמא דלף תחלת שחיטה שהיא שלל במקומה קרי 'הגרמה', אף דעדיין אין כאן הטיה.

אין מקיפין את כל הקנה²⁴ שהרי רצועה של בשר מחברתו, לאו 'קנה' נינהו, ואף על גב דהם מקיפין רוב הקנה²⁵.

דף י"ח ע"ב

אבל בברייתא שנינו, רבי יוסי ברבי יהודה אומר השוחט בשאר טבעות כל הקנה או רוב הללו, אף על פי שאין מקיפות את כל הקנה, שחיטתו כשרה הואיל ומקיפות את רוב הקנה. הרי להדיא מבוואר דלהא מילתא נמי אמרינן רובא ככולה, לשוויינהו 'קנה' ומקום בשר לשחיטה.

²⁴ והיא מוספתא שהביא רש"י [מוצא לעיל הערה ל"ו] דמנחת שחיטה מן הטבעת ועד הריאה, צריך לאוקומי כרבי יוסי ברבי יהודה דמסקינן בסמוך דבשאר טבעות נמי מכשיר. אי נמי מטבעת הגדולה עד כפי הריאה במקום קנה קאמר, דהיינו בין טבעת לטבעת אבל בתוך שאר הטבעות לא איקרי קנה; תוספות ד"ה אלל.

לשון השני שהביא רש"י [המוצא לעיל הערה ל"ו], דהיולא אף משאר טבעות שהתחיל לשחוט בה חשיב בהגרמה עד שיחמוך כולה לרבנן, או רובא לרבי יוסי, מפרש לרב ושמואל הכי; דבשאר טבעות לא אמר רבי יוסי דכשר בהגרמת מקצתו, אלא אם חתך רובו בתוך הטבעת והגרים ויאל, מודה דפסול. דרוב הטבעת לא היו רוב הקנה, כיון דשאר הטבעות אין מקיפין את כולה.

ודוחה רש"י דליכא למימר הכי, דאם כן מאי הקשו על רב ושמואל מהצרייתא דרבי יוסי בר יהודה, הא ודאי שפיר קאמר, דהא הצרייתא שהקשו ממנו לא קמי 'הגרים', וכשלא הגרים הרי גם לרב ושמואל השחיטה כשרה לפי פירושם. ואין לומר דלא איצטריך הצרייתא לומר 'הגרים' דפשיטא דאיירי כשהגרים, דאם לא הגרים מאי קא משמע לן. דאם איירי כשהגרים היכי מצי לאכשורי, הא ודאי לא שחט רוב הקנה. דאין לומר שהחידוש בהצרייתא הוא דיציאה משאר טבעות לתוך טבעת הסמוך לה לא חשיב בהגרמה, דאם כן למה אמרו הצרייתא שהשחיטה כשרה 'הואיל ומקיפין את רוב הקנה', הא הטעם אינו משום דמקיפות רוב הקנה, אלא משום דאין תורת הגרמה מטבעת לטבעת.

לשון שלישי הביא רש"י לפרש דרבי רב ושמואל; דבשאר טבעות לא קאמר רבי יוסי ברבי יהודה, אלא דאם שחט בשאר טבעות רוב כל חלל הקנה והגרים, מודה שהיא פסולה גזירה רוב הקנה, אטו רוב הטבעות שאינו רוב הקנה.

אלל רש"י דוחה גם פי' זה; (א) אם כן בהדיא הוה מפרשי לה, (ב) מה הקשו עליהם מן הצרייתא, דהא לא קמי זה הגרמה כלל. ואם איירי הצרייתא כשהגרים, אמאי תלי טעמא ד'הואיל ומקיפין את רוב הקנה', הקפה ידיהו מאי האינא, הא בחר חתיכת רוב הקנה אוליין.

אלל מסיק רש"י, דלשון ראשון נראה עיקר. אלל בכל אופן אין כאן מכשול להחליף ההלכה, דהא לית הלכתא ככולהו אלל כרבי חנינא בן אנטיגנוס המוצא בסמוך. [מבואר מדברי רש"י, דלרבי חנינא כשר לשחוט בשאר הטבעות, ואף שלל אמר דבריו אלל נמי ששחט למעלה מטבעת הגדולה בתוך הכובע, מכל מקום כיון שהכובע אינו מקיף אלל שני שלישי הקנה צריך שלדעתו אמרינן כי האי גוונא 'רובו ככולו' להכשיר המקום למקום שחיטה. ואם כן הכי נמי בשאר הטבעות כשר, משום דאמרינן רובו ככולו; ב'לתי סי' כ', סק"א].

²⁴ טבעת עצמה לא איקרי 'קנה', מדקאמר שאין מקיפין את כל הקנה, שמע מינה דקרום שבתוך הטבעת המכסה אותו מצפנים מיקרי 'קנה'.

²⁵ דאף דלרבי יוסי רובו ככולו, הני מילי במקום שחיטה, ושחט רובא, דלהא מילתא אמרינן רובא ככולה. אלל לשווייה מקום כשר לשחיטה, משום האי טעמא לא אמרינן רובא ככולה.

גליון קנין תורה

שחיטה בכובע ובחייטין

כמין כובע ממש יש למעלה מן הקנה ככובע על הראש ואין זה אותו בשר קטן שנופל על פי הקנה לעכב את הקולו. ומאמצעייתו ולמעלה הולך וכלה, ונעשה חדוד למעלה כמין קולמוס. ואותו שיפוי נקרא 'שיפוי כובע'.

רבי שמעון בן לקיש הכשיר שחיטה הנעשה בחודא של כובע ובעליונו של כובע, בגמרא. קרי עליה **רבי יוחנן** 'גיסא גיסא' כלומר, יותר מדאי הכשרת. דאפילו לרבי **הנינא** אין כשר אלא למטה ממקום שהידודו מתחיל לעלות.

• **רב פפי** אמר בשם **רבא**, אם פגע בשחיטתו בהחייטין ובהקנה אצל הכובע לפני שהוא מתחיל לעלות יש שתי התיבות בשר קטנות שנראות כמו חטים הוה טרפה. ונסתפקו בגמרא האם כוונתו כשפגע וגם נגע בהן, וכלשון פגע דכתיב **ויפגע בו וימת**. או דלמא אף אם רק פגע בהן ולא נגע, אלא סמוך להם מאד התך, וכלשון פגע דכתיב **ויפגעו בו מלאכי אלקים** גם כן הוה טרפה.

אבל **רב פפא** אמר בשם **רבא**, דאם הניח מקצת החייטין לצד הראש, ומקצת לצד הקנה, כגון שחתכו דהיינו אפילו כשפגע ונגע בחייטין, השחיטה כשרה.

וכן אמר **רב אמימר בר מר ינוקא**, דכאשר היה לפני **רבי חייה בריה דרב אינא**, אמר לו דאם שייר בחייטין, כשרה. וכן אמר **רבינא** בשם **רב שמן מפוברא**, שמר זוטרא דרש דאם שייר בחייטין כשרה.

דף י"ט ע"א

אבל **מר בר רב אשי** אמר, דאם רק פגע בחייטין, כשרה. אבל אם התכן אף ששייר בחייטין, הוה טרפה^מ.

להלכה פסקו, דשחיטה אינו כשרה אלא משיפוי כובע ולמטה, אבל משם ולמעלה הוה טרפה. והיינו כמאן דאמר שאם שייר בחייטין כשרה, ודהשחט בשיפוע הכובע, על כרחך הותך החייטין.

רב נחמן הכשיר שחיטה משיפוי כובע ולמטה, אף דכולה למעלה מן הטבעת הגדולה. אמר לו **רב הני בר רב קטינא**, דהיינו

עלמא גמיר, ושמוא שמע רב יוסף השמועה מפי אחד שלא דקדק בדברים כמו שנאמרו. שמע רב יוסף שרבי זירא אמר עליו כך, הקפיד עליו ואמר, וכי אני למדתי שמועותי מפי כולי עלמא, אני למדתי מרב יהודה דכשהיו אומרים לו שמועה, והאומרה לו שכח ממני שמועה, היה שונה רב יהודה בשמועתו קבלתיה מפי פלוני, וספק היה בידו אי מפלוני קבלה או מפלוני קבלה.

וכן מצינו דאמר **רב יהודה**, אמר לי **רבי ירמיה** ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל, שלשה הדיוטות מתירין את הבכור לישחט במדינה, במום מבואר וגלוי לכל שהוא מום, במקום שאין מומחה^מ.

• הקשו בגמ', האיך נהגו **רבי זירא** קולא לאכול מוגרמת כזה כשיצא מבבל לארץ ישראל, אף אם לשיטתו לא הורו רב ושמואל שהוא אסור, הא מכל מקום בבבל נהגו בה איסור. וכי לית ליה הא דתנן במס' פסחים (דף ג. נ.), שהיוצא ממקום למקום נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם, וחומרי המקום שהלך לשם. תירצו **בשני דרכים**:

(א) **אביי** אמר, דלא אמרינן כן אלא כשיצא ממקום אחד בבבל למקום שני בבבל, או היוצא ממקום אחד בארץ ישראל למקום שני בארץ ישראל, או היוצא מארץ ישראל לבבל. אבל ביוצא מבבל לארץ ישראל, כיון דאנשי בבל הם כפופים לבני ארץ ישראל לענין קידוש החדש ולעיבור שנה ולדיני קנסות וכיון שאין סמיכה בבבל, כאשר עולים לארץ ישראל עושין כבני ארץ ישראל אפילו לקולא, ואין צריכין לחלוק כבוד לבבל שיצא משם.

(ב) **רב אשי** אמר, אפילו אם נימא דהיוצא מבבל לארץ ישראל צריך לנהוג כחומרי המקום שיצא משם, מכל מקום היינו דוקא כשדעתו לחזור למקומו הראשון. אבל **רבי זירא** אין דעתו לחזור הוה, ולכן לא נהגו כחומרי בבל.

אמר לו **אביי לרב יוסף**, וכי בבבל נהגו בה איסור, הא רבנן שבאו ממחוזא שבבבל אמרו בשם **רב נחמן**, דמוגרמת של רב ושמואל כשרה. אמר לו **רב יוסף**, 'נהרא נהרא ופשטיה' דכל נהר מתפשט במקום שהוא רגיל שם, כלומר כל מקום הולך אחר מנהגו, דיש מקומות בבבל דנהיגו כרב ושמואל, ויש מקומות שלא נהגו כוותיהו.

^מ ועל כרחך הך פגע דנקט מר בר רב אשי צרישא דמילתיה, היינו פגע ולא נגע, דהיינו שייר בחייטין דהיינו פגע ונגע קאמר טריפה. אס כן אפשר לפשוט מינה דהאי פגע דרב פפי צמיה דרבא דהיינו נמי פגע ולא נגע, דאף על גב דפליגי, דמר סבר טרפה ומר סבר כשרה, כלשון מיהא לא פליגי, דכי היכי דהאי פגע היינו ולא נגע, האי נמי פגע ולא נגע; מהרש"א צדעת רש"י.

^מ קיימא לן צמס' צבורות (דף כ"ח.), דאפילו מוס הגלוי צריך להראות לחסם. כדמנן, השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מומו, רבי מאיר אומר הואיל ושחט שלא על פי מומחה, אסור. ואוקימנא אפילו צמומין שצנפו, ואף על פי שאין משתנין.

(ד) לרב פפי בשם רבא לצד השני בגמ' אף אם רק פגע בחיטין ולא נגע בהם, השחיטה פסולה.

הגרים חוץ תחלה

ללישנא קמא אמר רב הונא בשם רב אסי, דלא נחלקו רבנן ורבי יוסי ברבי יהודה במשנתנו אלא כאשר שחט תחלה בתוך הטבעת שני שלישי הגרמית (דהיינו מלא החוט של רובה) ואחר כך הגרים שלישי האחרון; דלרבנן פסולה משום דבעינן כולה שחיטה בטבעת גדולה או למטה הימנה, ולרבי יוסי ברבי יהודה כשרה משום רובו ככולו ונמצא דגמרה לה שחיטה ברובה ומכאן ואילך מתוך בבשר שחטה בעלמא הוא.

אבל אם התחיל לשחוט שלישי הראשון למעלה מן הטבעת, ושחט שני שלישים האחרונים במקום שחיטה, לכולי עלמא פסול – ואף לרבי יוסי. דיציאת חיותא של בהמה ברוב סימן הוא, וכשנחתך רוב הסימן לא נחתך אותו הרוב בשחיטה.

אבל רב הסדא הקשה למה לא אמר להיפוך: דהמחלוקת במשנתנו הוא דוקא כשהגרים תחלה שלישי, ואחר כך שחט שני שלישי בתוך הטבעת; דהא אמרינן לקמן (דף כ"ט). שאם היה חצי קנה פגום מאליו, והוסיף עליו כל שהוא בשחיטה וגמרו, שחיטתו כשרה, ואף על גב דכאשר יצא חיותא לא היה רובא בשחיטה. והכא נמי לרבי יוסי ברבי יהודה השחיטה כשרה אף שהגרים שלישי תחלה, דאינו אלא כפגימה בעלמא, וכאשר מוסיף עליה ושחט רובי, כשרה.

ורבנן חולקים וסוברים דהכא לא מהני מה שיצאה חיותו בשחיטה. דשאני התם דהפגם במקום שחיטה הוא, וכיון דאין מטרפות בקנה עד שתפסק רובא הוה כאילו לא נפגמה. ואף על גב דכאשר יצא חיותא לא היה כל הרוב בשחיטה, מכל מקום במקום שחיטה יצא חיותא. אבל הגרמה לאו שחיטה הוא, ולאו מקום שחיטה הוא, וכשיצא חיותא ברוב הראשון של סימן, בפסול יצא כיון דחצי מהחיות יצא שלא במקום שחיטה.

אבל אם שחט תחלה בתוך הטבעת שני שלישי הגרמית ואחר כך הגרים שלישי האחרון, לכולי עלמא השחיטה כשרה. דהא תנן

דלא כרבנן, ולא כרבי יוסי ברבי יהודה. דאפילו רבי יוסי לא מכשר אלא היכא דהוה רובא דשחיטה בתוך הטבעת, אבל בכלה למעלה מטבעת הגדולה, מודה דפסולה.

אמר לו רב נחמן, לא הילק שמעתיש דהיינו לא כרבנן שמעתי דסוברים שצריך לחלק כל הטבעת לשנים, ולא בילק שמעתי, דהיינו לא כרבי יוסי שמחריב הסימן, שחותך קצת בתוך הטבעת והשאר חוץ לטבעת. אלא שמעתתא דאמוראים אני יודע, שפסקו כרבי הנינא בן אנטיגנוס שחלק על רבנן ורבי יוסי, ומכשיר 'מוגרמת' אף כששוחט כולה למעלה מן הטבעת, ובלבד שיהא משיפוי הכובע ולמטה.

רבי יהושע בן לוי אמר, 'מוגרמת' דרבנן כגון שהגרים מייעוט הקנה לאחר ששחט רובה, כשרה לרבי יוסי ברבי יהודה. ו'מוגרמת' דרבי יוסי ברבי יהודה כגון ששחט רובה למעלה מן הטבעת או כולה, כשרה לרבי הנינא בן אנטיגנוס. וקא משמע לן דלא קאי דברי רבי הנינא להכשיר 'מוגרמת' רק על הא דרבנן שפוסלים אם נשחט מייעוט למעלה מן הטבעת, אלא דקאי אפילו על 'מוגרמת' דרבי יוסי שכולה למעלה מן הטבעת, ואף בזה רבי הנינא מכשיר.

דאם באמת לא קאי רבי הנינא אלא על דברי רבנן, הוה ליה למימר 'העיד עליה' דמשמע דאסתמא דלעיל מיניה קאי, דקתני מוגרמת פסולה לרבנן. ומדאמר 'העיד על מוגרמת' שמע מינה דקאי על שניהם, הן מוגרמת דרבנן והן רבי יוסי.

והלכה כרבי הנינא בן אנטיגנוס, דקאי רב נחמן כוותיה שהכשיר משיפוי כובע ולמטה.

תמצית השיטות במקום השחיטה:

(א) לריש לקיש; כל הכובע כשר לשחיטה.

(ב) לרבי יוחנן, רב פפא בשם רבא, רב אמימר בר בר ינוקא בשם רבי חייה בר רב אביא, רבינא בשם רב שמן מסוברא בשם מר זוטרא, רב נחמן; השחיטה כשר משיפוי הכובע ולמטה, ואף אם התך החיטין.

(ג) לרב פפי בשם רבא לצד הראשון בגמ', ולמר בר רב אשי; יכול לשחוט עד שיפגע במקום החיטין. אבל אם התכן, פסולה.

¹ דנקטין כוותיה, עי' בהערה מ"ח.

² אבל הכא לא די ששחט בתוך הטבעת עד גמר רוב הסימן, כחצי קנה פגום דאינו צריך להוסיף על חצי קנה פגום רק משהו. דהתם היה פסיקת הקנה במקום שחיטה, והלכך מנטרף עם שחיטת המשהו לאחר כך. אבל הכא שהיה הגרמה שלא במקום שחיטה, צריך לעשות מעשה שחיטה בצדו במקום שחיטה.

³ פי' אחר מציא רש"י ע"פ הגמ' במס' סנהדרין (דף ז"א:), עמידים ישראל דאכלי שני משיח, והקשו עליו, פשיטא, אלא מאן אכיל להו אטו 'חילק וצילק אכלי ליה', ולפי הדברים 'חילק וצילק' לישנא בעלמא הוא.

גליון קנין תורה

השחיטה כשרה, וכאשר יצאה חיותא דבהמה, בשחיטה יצתה, דשליש אמצעי ברוב סימן הוא. לרב יהודה, השחיטה פסולה, דבעינן רובא בשחיטה, וליכא.

ואם שחט שלישי, הגרים שלישי, ושחט שלישי: אמר רב יהודה בשם רב, דהשחיטה כשרה. וכאשר שאלו לרב הונא, אמר להם מסברת עצמו שהוא מריפה.

שמע רב יהודה דאמר כן רב הונא, והקפיד עליו. אמר, מה שאני מטריף הוא מכשיר, ומה שאני מכשיר הוא ממריף.

אמר רב הונא, שפיר הקפיד עלי רב יהודה; (א) שהרי הוא שמע כן מרב, ואני לא שמעתי אחרת. (ב) עוד טעם יש להכשיר משום דאף שהאמצע לא היה על ידי מועשה שחיטה, מכל מקום הרי נחתך רוב הסימן בשחיטה.

דף י"ט ע"ב

אמר לו רב חסדא לרב הונא, אל תחזור ממה שאמרת ולהכשיר השחיטה. דאם כן אתה מפסיד מה שאמרת בשם רב באופן שהגרים שלישי, ושחט שלישי, והגרים שלישי, דהיא כשרה. דמזה הרי מבואר שאין הדבר תלוי ב'רובא דשחיטה' אלא דצריך שיצא חיותא בשחיטה, דהיינו שלישי האמצע. וכמו דהתם אמרת בשם רב דהוא כשר משום דיצא חיותא בהכשר, הכא נמי פסול משום דיצא חיותא בהגרמה ולא בשחיטה.

• רב נחמן נזדמן לסורא, ושאלו ממנו מה הדין בשחט שלישי, הגרים שלישי, ושחט שלישי. אמר להם, ולא היינו דאמר רבי אלעזר בר מנימו, שחיטה העשויה כמסרק – שחתך, והטה ממקומו, וחזר למקומו – כשינים של מסרק, השחיטה כשרה.

דינו בשם רב אסי. אכל הכא איירי צ'מוגרמת' של שיפוי כובע ולניצא דרבי מנינא דפסקין כוותיה, וכאן אמר רב הונא דינו בשם רב.

והסברא לחלק בין הגרמה דרבנן ורבי יוסי צר יהודה להגרמה דרבי מנינא הוא, דהטעם דממירין בהגרמה ולא מכשירין לה צמה שכבר יאל השמיטה בהכשר בשמיטה רובו, הוא משום מראית העין שלא יטעו לומר דשם היו מקום שמיטה. וזה שייך רק בהגרמה דרבנן ורבי יוסי צר יהודה, דאם הגרים למעלה מטבעת הגדולה, אם נשחט שם רובו אף לרבי יוסי צר יהודה, ולרבנן אף במיעוטו, דנהי דמדינא יש להכשיר כל שנשחט רובו או שלש האמצעי בהכשר, מכל מקום מדרבנן יש לאסור מפני מראית עין שלא יאמרו דכל למעלה מטבעת הגדולה מקום שמיטה הוא. דהא יש מקום לומר כן דהרי רבי מנינא מכשיר צאמת למעלה מטבעת הגדולה. אכל בהגרמה דרבי מנינא צן אנטויגוס למעלה משיפוי כובע, דאין מקום כלל להכשיר מקום ההוא, לכך לא שייך שם הך גזרה דרבנן, דודאי לא יטעו לומר דשם היא מקום שמיטה; לב אריהן.

” וכתב רש”י דלא גרסינן כי נפקא חיותא צעין רובא בשמיטה, דהא רב יהודה לאו במיפק חיותא תלי טעמא, דהא אמר צפיא שחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי, כשרה, הואיל ורובא בשמיטה, ואף על גב דרובא קמא דהוא מיפק חיותא לאו בשמיטה הוא.”

לקמן (דף כ"ז), דרוב של סימן הרי הוא כמוהו, ואם לא שחט אלא רוב הסימן והלך לו, כשרה, אלמא רובא ככולה. ולענין הגרמה נמי הוכשר בשחיטת רובו.

הקשה לו רב יוסף מה הראיה מן המשנה לקמן, הרי יתכן שהמשנה שם אזיל אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה. שאל לו אביי, וכי כל היבא דאמרינן דין 'רוב' לא אזיל אלא כרבי יוסי ברבי יהודה. אמר לו רב יוסף, דאולי היבא דמצינו 'רוב' אצל שחיטה, היינו כרבי יוסי ברבי יהודה. אבל לרבנן לא אזלינן בשחיטה בתר רובא, דהא שמעינן ממשנתנו שלא אזלי בתר רוב בשחיטה כשהגרים הויין למקום שחיטה במיעוטא.

ללישנא בתרא אכן אמר רב הונא בשם רב אסי שלא נחלקו במשנתנו אלא דוקא כשהגרים תחלה שלישי, ואחר כך שחט שני שלישי בתוך הטבעת; דלרבי יוסי ברבי יהודה אף כהאי גוונא השחיטה כשרה, כמו בחצי קנה פגום, אבל רבנן סוברים דהכא לא מהני מה שיצאה חיותו בשחיטה, דשאני התם דהפגם במקום שחיטה הוא, מה שאין כן בהגרים תחלה דחצי החתיכה לא היה במקום שחיטה.

אבל אם שחט תחלה בתוך הטבעת שני שלישי הגרמת ואחר כך הגרים שלישי האחרון, לכולי עלמא השחיטה כשרה. דהא תנן לקמן (דף כ"ז), דרוב של סימן הרי הוא כמוהו ואם לא שחט אלא רוב הסימן והלך לו, כשרה, אלמא רובא ככולה. ולענין הגרמה נמי הוכשר בשחיטת רובו.

והקשה רב חסדא מה הראיה מן המשנה לקמן, הרי יתכן שמשנה זו אזיל אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה. ואמר לו רב יוסף, וכי כל היבא דאמרינן דין 'רוב' לא אזיל אלא כרבי יוסי ברבי יהודה. אמר לו רב חסדא, אני לא אמרתי רק דאולי היבא דמצינו 'רוב' בשחיטה, היינו כרבי יוסי ברבי יהודה. אבל לרבנן לא אזלינן בשחיטה בתר רובא, דהא שמעינן ממשנתנו שלא אזלי בתר רוב בשחיטה.

שליש ראשון, שלישי שני, ושליש השלישי

נחלקו אמוראי אליבא דרב מה הדין במוגרמת של רבי הנינא, בהגרים שלישי, שחט שלישי, והגרים שלישי: לרב הונא,

” הגרים' דאמרו כאן, לא איירי בהגרמה של רבנן ורבי יוסי, דלא איירי במחלוקתם כלל. דאם כן קשיא, דלעיל אפילו בהגרים שלישי הראשון ושחט שני שלישי, טריף רב הונא לדברי הכל, וכל שכן כאן כשהגרים שלישי, ושחט שלישי, והגרים שלישי. אלא התם איירי במחלוקת רבי יוסי ורבנן, ועל זה אמר רב הונא

גליון קנין תורה

צדדין: השוחט בצדדי הצואר שחיטתו כשרה. אבל המולק את העוף מן הצדדין, מליקתו פסולה, דבמליקה כתיב **ממול ערפו** דהיינו מאחוריו ולא מן הצדדין.

עורף: השוחט מן העורף שחיטתו פסולה, לפי ששובר המפרקת לפני חיתוך הסימנין. אבל המולק מן העורף והתך בשר ומפרקת עד שהגיע לסימנין, מליקתו כשירה, דזו היא מצות מליקתו לכתחלה.

צואר: השוחט מן הצואר ותחת הגרון שחיטתו כשרה, והוא דרך רוב שחיטות. אבל המולק מן הצואר, מליקתו פסולה.

ומסיים המשנה, כל העורף כשר למליקה, וכל הצואר כשר לשחיטה. נמצא שהכשר בשחיטה פסול במליקה, והכשר במליקה פסול בשחיטה.

מול' העורף

הגמ' מבאר דמשנתנו שאמרה דהשוחט מן העורף שחיטתו פסולה, אין הכוונה לעורף ממש שאחורי הפרצוף, דאם כן גם מליקה פסול שם, דהא כתיב **ממול ערפו** ולא ערפו ממש. אלא הכוונה ל'מול העורף' דהיינו מה שתחת לעורף אחורי הצואר. וכן מבואר מזה דתנן בסיפא ש'כל העורף כשר למליקה, ואם איירי בעורף ממש, הרי אינו אלא דבר מועט. אלא שמע מינה דהכוונה ל'מול העורף' שהוא ארוך.

והכא נמי שהתחיל בשחיטה, והגרים, וחזר לשחיטה, השחיטה כשרה.

אבל אמרו לו, דלמא לא הכשיר **רבי אלעזר בר מניומי** אלא באופן שכל השחיטה היה במקום שחיטה, אלא שהמה ממקומו למקום אחר בתוך המקום השחיטה. דהוה אמינא דצריך להיות שחיטה מגולה ונכרת, וקא משמע לן דלא בעינן כן.

• **רב יהודה פסק:** (א) שחט שלישי הגרים שלישי ושחט שלישי, השחיטה כשרה, וכמו שנתבאר משום דהוה רובא בשחיטה. (ב) הגרים שלישי שחט שלישי והגרים שלישי, שחיטתו פסולה, וכמו שנתבאר דבעינן רובא בשחיטה וליכא.

(ג) היה חצי קנה פגום בצדו החיצון, ושחט במקום הנקב, שחיטתו כשרה. (ד) היה חצי קנה פגום בצדו הפנימי לצד המפרקת, ושחט ופגע בנקב, שחיטתו פסולה.

רבי אבא אמר לפני **רבי אלעזר דברי רב יהודה**, ואמרן **רבי אלעזר** לפני **רבי יוחנן**, הקשה **רבי יוחנן** מאי שנא בין שחט במקום הנקב דכשר, לשחט ופגע בנקב דפסולה. אמר לו **רבי אלעזר**, אם שחט במקום הנקב, נעשה כמו ששחט עובד כוכבים חצי קנה וגמר ישראל, דנמצא שיצא חיותה דבהמה ביד ישראל. ולא נפסל בחצי הראשון ששחט הגוי, דטריפה דפסקת הגרגרת הוא רק בפסקת רובה. אבל אם שחט ופגע בו נקב, נעשה כמו ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים, דהשחיטה פסולה דהא לא עביד ישראל שיעור שחיטה בתחלה.

ליגלו **רבי יוחנן** על **רבי אלעזר** עובד כוכבים, עובד כוכבים, כלומר בשחיטת עובד כוכבים אתה תולה טעמך, וכל היום אתה יכול לומר עובד כוכבים עובד כוכבים, אולם אין הטעמים דומים. ופירש **רבא** דבריו, דבשלמא כאשר שחט ישראל וגמר עובד כוכבים פסולה, מדהוה ליה לישראל לשחוט רובא, שהיה הקנה שלם לפניו, ולא שחט אלא חציו לאו מידי עבד, דחיותא אינו יוצא בחצי קנה, והוה ליה קנה שלם. וכי אתא עובד כוכבים אחריו, דמי כמו שעשה כל השחיטה דהא חיותא בידיה נפקא. אבל הכא דשחט ופגע בנקב, הרי שחט כל הנמצא בה, ומה שהיה חציה פגום לא עשאה טריפת, והוה קנה שלמה מתחלה, ועכשיו הרי הוא שחוט לפנינו. ואם כן מה לי שחיטה במקום נקב, ומה לי שחיטה ופגע בו נקב.

מקומות שחיטה ומליקה

תנן במשנתנו, מקומות הכשרים לשחיטה ומליקה:

י" רש"י כתב דאפילו לכתחלה מותר לשחוט צדדין, דשוחט מן הצדדין תחלה חותך הסימנין, ורק אחר כך שובר את המפרקת, ואפילו אם אינו מחזיר הסימנין למקום שהוא שוחט ולא שבר המפרקת לפני חיתוך סימנין, הוה ליה טריפה, ואידי דבעי למתני 'המולק מן הצדדין' פסולה, נקט נמי הלשון 'השוחט' דמשמע צדיעבד.

אבל התוספות (ד"ה השוחט) כתבו, דמניין למימר דאסור לשחוט מן הצדדין צלי להחזיר הסימנין. ואפילו כשהחזיר הסימנין אולי אינו כשר אלא צדיעבד אצל לא לכתחלה גזירה שמא לא יחזיר הסימנין וישחוט. ונחלקו דעת המוס' אי צלח החזיר הסימנין אסור אף צדיעבד, או רק לכתחלה; עי' בהרש"א ונו"כ צמוד ושו"ע יו"ד סי' כ' סעיף ג'.

י" כדשנינו צדיעבד לקמן (דף כ"ב), מנזת מליקה, חותך שדרה ומפרקת צלח רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה כו'. ואידי דתנא 'השוחט' מן העורף פסולה דאפילו צדיעבד, תנא נמי 'המולק' צלחון צדיעבד.

ואף דשובר המפרקת לפני חיתוך סימנין, כולה מתחילה ועד סוף הוה מן המליקה, והוה כשאר שוחט, שנוקב את הוושט מעט מעט עד שגומר שחיטתו. [אבל שוחט מן העורף כיון דשחיטה לאו הכי גמירי, לא הוה שזירת המפרקת מן השחיטה, ונטרפה לה].

י" צעוף דשיין ציה מליקה, דצר מועט הוא; חידושי הר"ן.

גליון קנין תורה

במליקה, על כרחך באה המשנה בזה ללמד דין אחרת. והיינו למעט שאם החזירו הסימנין לאחורי העורף, דכשר בשחיטה ופסול במליקה וואידי דתנא 'כשר בשחיטה ופסול במליקה', תנא נמי 'כשר במליקה פסול בשחיטה', ודלא כבני רבי חייא.

ואין לדחות, דנקט לה משום סיפא ד'כשר במליקה פסול בשחיטה', ובאה למעט שן מחוברת וצפורן מחוברת, דפסולה בשחיטה. והכי קאמר הכשר במליקה – כגון צפורן מחוברת, פסול בשחיטה¹⁰, וואידי דתנא סיפא 'כשר במליקה פסול בשחיטה', תנא נמי רישא 'כשר בשחיטה פסול במליקה', דהא להדיא תנן לעיל (דף ט"ו:) דאין שוחטין בצפורן מחוברת¹¹.

אבל רבי ירמיה דחה הקושיא, דאפשר שבאה למעט 'מוליך ומביא' דכשר בשחיטה ופסול במליקה וואידי דתנא רישא 'כשר בשחיטה פסול במליקה', תנא סיפא 'כשר במליקה פסול בשחיטה'. ובאמת נחלקו בה להלן (דף כ'): אם 'מוליך ומביא' במליקה פסול או כשר. ונצטרך לומר דבני רבי חייא סוברים כמאן דאמר ש'מוליך ומביא' במליקה פסול, וזהו מה שבאה משנתנו למעט. אבל מחזיר הסימנים ושחטן לבדן, כשר.

• אמר רב כהנא, מצות מליקה קוצץ בצפרנו, ויורד ודורס בצפורן המפרקת והסימנין, וזו היא מצותה. סבר רבי אבין לדייק מדבריו שרק קוצץ ויורד כשר, אבל אם מוליך ומביא פסול. אמר לו רבי ירמיה, אדרבה, כל שכן דמוליך ומביא במליקה כשר¹² ודכל כמה דלא ממעט קרא בהדיא כדממעט סכין וצואר, כי עביד מליקה כשחיטה

וילפינן ד'ממול ערפו' הכוונה למול הרואה את העורף, דכתיב בבלק והוא יושב ממולי והתם על כרחך לא היה בני ישראל על בלק ממש, אלא שהיה רואה אותם. ואם כן ממול ערפו נמי היינו מול הרואה את העורף. אלא דמפסוק זה לבד אין ללמוד אלא שהוא מול הרואה את העורף, אבל עדיין אין אנו יודעין מהו 'עורף' עצמו. וזה יש ללמוד מהפסוק כי פנו אלי עורף ולא פנים, ולא כתיב 'כי פנו אלי עורף ולא צואר' דהיינו גרון, שמע מינה דעורף דקרא לאו כנגד הגרון הוא, אלא כנגד הפנים הוא, ומול הרואה את העורף' הוי אחורי הגרון.

מצות מליקה

אמרו בני רבי חייא, מצות מליקה הוא שמחזיר סימנים לאחרי העורף, והותך הסימנין לבדן ולא המפרקת. ונאמרו בגמרא שני דרכים בפירוש דבריהם:

(א) יש שפירשו כוונתם, דודאי לכתחלה מצותו למלוק תחלה השדרה ומפרקת כולה עד שמגיע לסימנין. אלא שאם החזיר הסימנין ומלקן לבדן, אף זו היא מצותה.

(ב) ויש שפירשו כוונתם שמצותו דוקא שיחזיר הסימנין אחרי העורף ולמלקן שם. אבל אם לא החזיר הסימנין, אלא התך השדרה תחלה, המליקה פסולה.

דף כ' ע"א

והביא הגמ' ראייה לדעה הראשונה דודאי מליקה כשרה מן העורף אף כשלא החזיר הסימנין. דהא במשנתנו תנן השוחט מן העורף שחיטתו פסולה, והמולק מן העורף מליקתו כשרה. וודאי אין לומר דאיירי כשהחזיר הסימנין אחרי העורף, דאם כן בשחיטה נמי יהא כשר, דמאי שנא משוחט מן הצדדין ששחיטתו כשרה. אלא על כרחך איירי המשנה כשלא החזיר הסימנין לאחוריו, ולכן שחיטתו פסולה משום דהתך המפרקת לפני שהגיע לסימנין, וקודם שהגיע לסימנין נטרפה הבהמה בשבירת המפרקת. ומכל מקום במליקה כשרה, משום דכולה מתדחילה ועד סוף הוה מן המליקה. ואם כן על כרחך כוונת בני רבי חייא הוא דאף אם מחזיר הסימנים כשר, ולא דדוקא כשמוחזיר.

רבי ינאי אמר דממשנתנו תשובה להנערים בני רבי חייא שאמרו דהמליקה כשרה כשהחזיר הסימנין אחורי העורף, אלא דאם החזירו הסימנין אחורי העורף לשוחטן לבדן, המליקה פסולה. דתנן בסוף משנתנו, נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה, כשר במליקה פסול בשחיטה. וכיון דכבר נתבאר במשנתנו דעורף פסול בשחיטה וכשר למליקה, וצואר כשר לשחיטה ופסול

¹⁰ וכיון דאשמעינן דלפונן מחוברת פסול הוא הדין לשן, דטעמא משום מחובר הוא.

¹¹ רש"י מביא יש מפרשים, שרצה בר צר חנה [דקאמר שאפשר שגאה המשנה למעט שן ופסול] למה לדחות דרישא דמתניתין ד'כשר בשחיטה פסול במליקה' גאה למעט דשן 'תלושה' ופסול 'תלושה' פסולים במליקה, ועל זה הקשה הגמ', דשן ופסולן כהדיא קמני להו צמורת כהניס דפסול.

אבל רש"י דחה פירושם; (א) אם כן למה הוזכר דוקא שן ופסולן, לימא למעוטי 'תלושה' דפסול במליקה. (ב) לענין דבר תלוש אין צריך משנתנו ללמד דכשר בשחיטה ופסול במליקה, דהא תלוש לא מיקריא 'מליקה' כלל, ואפילו 'מליקה פסולה' לא מיקריא. דהא פירש לן קרא דמליקה בעצמו של כהן היתה, כדלפינן במס' זבחים (דף ס"ה). מדכתיב 'והקריבו הכהן אל המזבח', וכי תעלה על דעתך שזר קרב גבי מזבח, אלא מגיד שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן. (ג) הא דפרכינן 'צהדיא קמני לה', לא פרכינן כן אלא אם כן היא שניה במשנה, דרוב דרייתות שצמורת כהניס ושצמורתא שגאוס חכמים במשנתנו. ולא פרכינן הכי אלא היכא דקתם צמתימין תרי זמני, או צמד מסכתא או צמרת.

¹² ומה דאמר רבי ירמיה לעיל דלכלל דמשנתנו גאה למעט מוליך ומביא דכשר בשחיטה ופסול במליקה, היינו אליבא דבני רבי חייא אבל לדידיה לא סבירא ליה; שיטה מקובצת (ועיי"ש דמלא ספרים ישנים דגרסי לעיל רבי אבהו הנכון).

דף כ' ע"ב

מפי עדיף. והוא דאמר קוצץ ויורד זו היא מצותה, צריך לומר דהכי קאמר אף זו היא מצותה.

עיקור סימנין בעוף

בהא דשנה רמי בר יחזקאל דאין עיקור סימנין בעוף, נחלקו אמוראי אליבא דמאן קאי:

לרב אחא בריה דרבא, היינו כרבי אלעזר הקפר שסובר (דף כ"ח.), דאין שחיטה לעוף מן התורה, ולא החמירו רבנן לפסול השחיטה בעיקור סימנין. אבל לרבי דסובר יש שחיטה לעוף מן התורה, יש עיקור סימנין בעוף.

לרב אשי איפכא מסתברא, למאן דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה מהלכה למושה מסיני, יש לומר דהכי אגמריה רחמנא דאין פסול עיקור בעוף. ואפילו למאן דאמר דליף ליה בהיקש מ'זאת תורת הבחמה והעוף, וגמר לעוף מבהמה, מכל מקום מצינו למימר כיון דנזכרה היקש זו בסיני, לימד למושה רבינו בעל פה דלענין עיקור לא ליהוי כבהמה. אבל למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה אלא מדברי סופרים, היכא סמכו רבנן לתקן לה שחיטה, מבהמה. הילכך כולה מלתא כבהמה תקון, ואף לענין פסול עיקור סימנין.

• רבינא אמר בשם רבין בר קיסי, הא דשנה רמי בר יחזקאל ברייתא דאין עיקור סימנין בעוף, היינו רק במליקה. דכיון שאין פוסלים בה דרסה וחלדה, עיקור סימנים נמי אינו פוסל בה. אבל בשחיטת עוף, יש פסול עיקור סימנין.

אבל מדברי רבי ירמיה בשם שמואל דאמר כל הצואר הכשר לשחיטה כשר למליקה מאחוריו, יש לדייק, דמקום שפסול לשחיטה, פסול למליקה. ואם צואר שנעקרו ממנו סימנין פסול לשחיטה, גם מליקה הוה פסולה בה. וצריך לומר שדברי רבי ירמיה חולקין על דברי רבין בר קיסי. דרבי ירמיה סבר דאף לשחיטה אין עיקור, ולכן כל מקום שכשר לשחיטה כשר למליקה, ומקום הפסול לשחיטה פסול למליקה. אבל לרבי ירמיה בר שמואל, יש מקום הפסול לשחיטה, דהיינו צואר שנעקר ממנה הסימנין דכשרה למליקה.

• אמר רבי ירמיה בשם שמואל, כל מקום הכשר בצואר לשחיטה, כנגדו כמול העורף כשר במליקה. ודייקו מדבריו, דבא לאשמעינן דהא מקום הפסול בשחיטה, פסול במליקה והאי משום דהא גופה לאשמעינן דכל מול העורף כשר למליקה, הא בהדיא תני לה במשנתנו, ובא בזה למעט:

אין לומר דבא למעט שאם נעקרו הסימנין ממקום חיבורן, דכשם שאין השחיטה כשרה באותו הצואר, כמו כן אין העורף כנגדו כשר למליקה. דהא שנה רמי בר יחזקאל בברייתא, דאין עיקור סימנין בעוף, ואפילו לשחיטה כשר אותו צואר, וכל שכן דכשר למליקה.

אלא אמר רב פפא, דבא למעט דכשם ששחיטה פסול למעלה מן הצואר, כמו כן פסול כנגדו במליקה בראשו. ואין לפרש הכוונה כשמלק רק העורף שאחורי הראש, דהא להדיא כתיב ממול ערפו, ולא בראשו שהוא ערפו ממש.

אלא מסיק הגמ' דבא למעט כשהתחיל המליקה במקום שמתחיל הראש לשפע, והוא נמי שיפע מליקתו עד שהגיע לסימנים נגד מקום שחיטה, וגמר רוב מליקתו שם. וכדאמר רב הונא בשם רב אפי לענין שחיטה, שאם הגרים שלישי הראשון חוץ למקום שחיטה, ושחט שני שלישי במקום שחיטה, השחיטה פסולה, והכא נמי במליקה כהאי גוונא פסולה.

^פ אין לפרש דברי שמואל בהלכות 'מעשה השחיטה' דכל הפסול בשחיטה פסול במליקה, דאם כן; אם סובר מוליך ומציא במליקה פסול, הא איכא מוליך ומציא דכשר בשחיטה ופסול במליקה, וכן איכא חלוש דכשר בשחיטה ופסול במליקה. ואם סובר מוליך ומציא במליקה כשר, והוא הדין קוצץ ויורד ולא הולך והביא, קשיא סיפא דדייקין הא פסול בשחיטה פסול במליקה, והא איכא קוצץ ויורד לפסול בשחיטה משום דהוה 'דריסה' וכשר במליקה.

^פ ואין לומר שצאמת צא שמואל לאשמעינן דגם במליקה כשר, דפשיטא דכיון שהשחיטה שהיא צסימנין עמנא אינה נפסלת בעיקורן, כל שכן מליקה שעיקרן בעורף. ואיפכא היה לו לומר כל הכשר במליקה כנגדו צואר כשר לשחיטה; רימב"א.

^פ דאם עשה רוב המליקה במקום שיפוי הראש - דהיינו עורף ממש, לא איצטריכא ליה לשמואל למעט שהיא פסולה, דהא כהדיא כתיב 'מול'. אלא איירי כשמלק שם מיעוט, ורוב המליקה היה במקום כשר.

^פ היינו ללישנא קמא לעיל, דלציבא דרז הונא בשם רב אפי, לכולי עלמא - אף לרבי יוסי צבדי יהודה - בהגרים בשליש הראשון, ואחר כך שחט שני שלישי השחיטה פסולה.

^פ רבי סובר שיש שחיטה לעוף מתורה שנמסרה למושה על פי - דהיינו הלכה למושה מסיני, דכתיב 'וזהו כהן אשר צויתך', מלמד שנמסרה משה על הלכות שחיטה בעל פה, ואף על פי שלא כתבו בתורה, על הוושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים צבהמה, אלמא יש שחיטה לעוף מן התורה.

^פ ופסק רש"י דאין הלכה כצרייתא דשנה רמי בר יחזקאל שפסק דאין עיקור סימנין בעוף. דשנינו בצרייתא לקמן (דף כ"ח.), שחט את הוושט ואחר כך

אבל דחו, דהתם הוה נבלה משום דמליקת סכין לאו שחיטה היא כלל. ונאמרו שני דרכים במעם הדבר: (א) רב הונא ביאר, משום דלאחר שנתפרקו פרקי העצם ננעץ הסכין תחת העצם ופני שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן כדרך שאר בית השחיטה כשהותכין אותו, אלא עומד במקומו, וכשהותך הסכין תחת העצם הויא לה חלדה, ולכן לא הוה שחיטה כלל. (ב) רבא אמר, מפני שהוא דורס ממש ולא מוליך ומביא, כדאמרן לעיל במליקה (דף כ.). דקוצץ ויורד וזו היא מצותה, ולכן לא הוה שחיטה.

רב הונא לא אמר הטעם משום שהוא דורס, משום דקסבר שאם מוליך ומביא במליקה כשר. וההיא דמלק בסכין סתמא קתני, לא שנא קוצץ ויורד ולא שנא מוליך ומביא.

רבא לא אמר הטעם מפני שהוא מחליד, משום דקסבר דחלדה הוה רק כשהוא כחולדה הדרה בעיקרי בתים שהוא מכוסה. אבל הכא אף על פי שהעצם אינו מתפשט כל כך לגלות בית השחיטה, מיהו הסכין נראה ומוגולה כל זמן התיכתו, ולכן לא הוה חלדה.

וכי מתה עומד ומולך

רבא הקשה על דברי זעירי שאמר שאם נשברה המפרקת ורוב בשר עמה הוה נבילה, הרי מבואר דסובר דבשירת המפרקת כבר מתה היא. ואם כן קשה בהא דאמרה תורה דמליקה כשרה בקדשים, ובעינן התיכת סימנין, והא לאחר שהיא כמתה בשבירת העצם ורוב בשר, למה עומד ומולך שוב הסימנין?

אבל הא לא קשה, למה עולת העוף צריך מליקת שני סימנים, והא כיון שעוף מתה בסימון אחד, למה עומד ומולך סימון השני. דמליקת סימון השני אינו משום מליקה, אלא כדי לקיים בה מצות הבדלה.

וממשתחו דשנינו, השוחט מן העורף שחיטתו פסולה, וטעמא משום שצירת מפרקת היא, אין להקשות נעל זעירי דמה קמ"ל דאיכא למימר דפסולה משום טרפה היא ולא משום נבלה.

⁹⁹ דבשלמא אם לא הוה אלא טריפה, אכל עדיין יש לה חיות מוצן למה לריך לעשות מליקת סימנין, ולא אמרינן שדינה כטריפה. דכיון שזה דרך הכשרה אם לא שיהא והייתה לאחר שעשה בה מעשה, וכן בכל השוחטין משנקב הושט יש כאן מעשה טרפה, וכי גמר שחיטתו מיתכשרא אם לא שיהא שיעור שהייה. אלא לזעירי דחשיב לה מתה ממש, מה הוא עומד ומולך.

¹⁰⁰ כדילפינן לקמן, מ'ומלק והקטיר', מה הקטרה הראש בעלמנו והגוף בעלמנו, אף מליקה הראש בעלמנו והגוף בעלמנו.

זעירי אמר, בהמה שנשברה מפרקתה, ורוב בשר שעל המפרקת מאחורי הצואר נפסקה עמו, הוה נבלה ומטמאה מיד. ודינה כמתה ממש אף על פי שהיא מפרכתה, ושחיטה דלאחר מכאן אין מטמאה מידי נבלה.

רב הסדא הקשה למה הוצרך להשמייענו דין זה, הא מבואר הוא במושגה. דתנן, המולק עוף קדשים בסכין הוה נבלה ומטמאה בגדים בבית הבליעה, הרי מבואר דנבלה הוה, דאם נאמר דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה הוה רק טרפה בעלמא ולא נבלה, הרי כיון דמליקת סכין לאו מליקה היא הוה כשובר מפרקתו, וכשמגויע לסימנין והותכין בסכין הרי זו כשוחט את הטרפה, דהא בסכין היה וכשר לשחיטה, ואם כן לא הוה ליה למטמא משום נבלה, דהא טרפה ששחטה אינה מטמאה.

נשמטה הגרמת, כשרה. נשמטה הגרמת ואחר כך שחט את הושט, פסולה. שחט את הושט ונמצאת הגרמת שמוטה, ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה או לאחר שחיטה, זה היה מעשה ולאמרו כל ספק בשחיטה פסולה. והצריחא על כרחק מיירי בעוף מדאמרו שחט את הושט ואחר כך נשמטה הגרמת כשרה, דעוף הכשרו בסימנין אחד, אלמא דיש עיקור סימנין בעוף.

ואף שדברי רמי בר יחזקאל נמי צריחא הוה, לריך לומר דאחד מן הצריחות אויל כמאן דאמר יש שחיטה בעוף מן המורה, ואחד אויל למאן דאמר אין שחיטה בעוף מן המורה ונחלקו אמוראי לדעת מי עיקור סימנין פסולין. וכיון דלא איפסיק הילכתא, קיימא לן בשל מורה הלך אחר המממיר, והלכך עיקור סימנין נוהג בעוף.

¹⁰¹ עפ"י תוס' הרא"ש ומהרש"א דדעת רש"י דכוונת רב סדא להקשות דפשיטא היא.

¹⁰² האוכל נבלת עוף טהור מטמא בגדים שהוא לבוש צענה שצולעה; לא בגדים שקודם לכן, ולא בגדים שלבש אחר שהיא צמעי. ואין לה טומאת מגע לגמרי, אלא טומאת בליעה זו לזדה.

וילפינן לה בצריחא בתורת כהנים מדכתיב 'נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה זה', וכתיב נמי 'והנפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבש בגדי ורחץ במים וטמא עד הערב וטהר'. ובעוף משחטי קרא, דשנינו בצריחא, יכול תהא נבלת בהמה מטמאה אצית הבליעה - כגון תחב לו חצירו צבית בליעמו - כשללא נגע בה שלא נטמא בנגעה וטומאת בית הסתרים לא מטמיא טומאת מגע, ובטומאת משחט נמי אינו טמא שלא זו עד שבלעה, תלמוד לומר 'לא יאכל לטמאה זה', זה משמע מיעוטא, מי שאין לה טומאה אלא אכילתה כדכתיב 'לא יאכל', וכתיב 'זה' כלומר בזו בליעה ולא באחרת, יאכל נבלת בהמה שמטמאה בנגע עד שלא יאכלנה, כדכתיב 'והנוגע בנבלתה וגו' הלכך על כרחק בעוף משחטי. יכול נבלת העוף טמא מן הכחוש מהאי קרא ונבלת בהמה מקל וחומר; מה העוף שאינו מטמא בנגע ובמשחט מטמא צבית הבליעה בהמה שמטמאה בו, תלמוד לומר 'זה', זה אהא מיטמא צבית הבליעה, ואי אהא מיטמא בנבלת בהמה צבית הבליעה. ואם כן למה נאמר בבהמה 'והאוכל מנבלתה' ליתן שיעור לנוגע ולנושא כשיעור אכילה דהיינו כזית.

¹⁰³ ואף על גב דבשל מוקדשים אמרינן (דף ק"ג.ג.): דמטמאה, והאי עוף נמי קדשים היא, היאה מדרבנן היא ובבהמה, אכל טומאת בית הבליעה דעוף דמדאורייתא היא לית לה, דהתם אמרינן דטומאה מדרבנן בעלמא הוה.

סגני ברוב שנים, ולרבי אלעזר בן רבי שמעון בעינין דוקא רוב ולא יותר. ויש לפרש הברייתא **בשני דרכים: (א)** מולק שנים לרבנן, או רוב שנים לרבי **אלעזר ברבי שמעון. (ב)** כולו אזיל כרבי **אלעזר ברבי שמעון**, והכי קאמר שוחט שנים שדומין לשנים, דהיינו דלכתחלה בעינין שיחתוך רוב להדיא שיהא נראה לעינים שהוא רוב, ובדיעבד חותך רוב שנים דהיינו אפילו רוב מצומצם שאינו נראה להדיא כשנים.

מתי נחשב כמיתה באדם

(א) רב יהודה אמר בשם **שמואל**, נשברה מפרקת באדם ורוב בשר עמה, דינו כמת שמטמא באהל. ואף דבמעשה של עלי שנשבר מפרקתו בלא רוב בשר, ומכל מקום קראו 'מת' דכתיב **ותשבר מפרקתו וימת**, צריך לומר דאדם זקן שאני, דכתיב **ויהי כהזכירו את ארון האלקים ויפול מעל הכסא אחרנית בעד יד השער ותשבר מפרקתו וימת 'כי זקן האיש וכבוד'**, אלמא שמפני זקנותו מיהר למות.

(ב) רבי שמואל בר נחמני אמר בשם **רבי יוחנן**, אדם שנקרע כדג, מטמא באהל ואפילו אם עדיין הוא מפרקס דינו כמת. ואמר **רבי שמואל בר יצחק**, דהיינו דוקא כשנקרע מנבו, אבל נקרע מלפניו אין דינו כמת כל זמן שהוא מפרקס.

נבלה בבהמה

שמואל אמר, עשאה לבהמה כגיסטרא וכל דבר החלוק לשנים קרי גיסטרא, שחתכה לרחבה או בצוארה כולו, או בשדרה עד חלל הגוף, דינה כנבלה.

אמר **רבי אלעזר**, בהמה שניטל כל בשר הירך ממקום חיבורו עד שנראית גומא של מקום החתך כעין חללי, דינה כנבלה ואפילו בחייה מטמאה. וביאר **רבא** דחללה שלה ניכר היינו כשרבוצה על יריכה, ומתכסת יריכה ברכיצתה, נראית חסרונה כשהיא רבוצה.

• תנן במס' אהלות (פ"א ה"ז) לענין שמונה שרצים, שאם הותזו ראשיהן, דינם כמתים וטמאים. ואף על פי שמפרכסין, דאין זה חיות שהרי זנב הלטאה חותך אותה לגמרי, ומכל מקום חיתוך

ואין להקשות דאם כן דאינו משום מצות מליקה אלא משום הבדלה, העור נמו יהא צריך להבדיל ולחתוך כל הראש. ולמה שנינו בברייתא לקמן (דף כא:), דנחלקו תנאי בעולת העוף **לרבנן** צריך לחתוך שני סימנים, ולרבי **אלעזר ברבי שמעון** חותך רוב שנים, אבל **לכולי עלמא** אינו צריך לחתוך העור. דהכלל הוא דרק דבר שמעכב בשחיטה מעכב בהבדלה, ולכן סימנין דשחיטה תלה בהו רחמנא ולכתחלה כולו בעי, כדתנן לקמן (דף כ"ז:) הלכך גבי הבדלה מעכבי. אבל עור שאינו מעכב בשחיטה – שאילו קודם שחיטה ניטל כל העור כשרה – אינו מעכב בהבדלה.

אלא דאין לומר כן שאינו מעכב בהבדלה אלא מה שמעכב בשחיטה, דהא מיעוט סימנין לרבנן שאינו מעכב בשחיטה, ומכל מקום הבדלה מעכב בה – **לרבנן** דסברי דבעולת העוף לא די במליקת רוב שנים, אלא דבעינין מליקת שני הסימנים כולן. אלא צריך לומר דכל 'שישנו' בכלל שחיטה כגון שני הסימנין ישנו בהבדלה. אבל עור שאין מצות שחיטה נזכרת בו כלל, אינו בהבדלה.

דף כ"א ע"א

אבל מכל מקום על דברי **זעירי** אכתי קשה, דלאחר שמתה בשבירת המפרקת מה הוא עומד ומולק. אלא תירץ **רבא**, דכשעושה מליקה חותך מתחלה השדרה ומפרקת בלא רוב רוחב הבשר של מפרקת, דאכתי לאו מתה היא. דלא קאמר **זעירי** שדינו כנבלה אלא אם כן נשברה המפרקת ורוב בשר עמו.

כשעלה **רבי זירא** לארץ ישראל מציא לרבי **אמי** שאמר דינו של **זעירי** שאם נשברה המפרקת ורוב בשר עמה הוה נבלה, והקשה לו דאם כן הואיל ומתה חשוב, כל מליקות דאמר רחמנא דבעי לחתוך סימנים, וכי מתה עומד ומולק. שתק **רבי אמי** כשעה אחת והיה מחשב מה יענה. אחר כך אמר לו, דצריך לחתוך השדרה ומפרקת בלא רוב בשר.

וכן שנינו בברייתא, דמצות מליקת הטאת העוף דאין צריך הבדלה ודי בהתיכת סימן אחד, חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמוגיע לוושט או לקנה. הגיע לוושט או לקנה חותך סימן אחד או רובו, ורוב בשר עמו לאחר מליקת הסימן.

ועולת העוף צריך הבדלה וצריך התיכת שני סימנים, או רוב שני סימנים. והנה נחלקו בה תנאי, **לרבנן** צריך שני סימנין דוקא. ולרבי **אלעזר ברבי שמעון** רוב של שני סימנין ולא יותר, כדקתני לקמן (דף כ"ב:) דבעינין שיהא אוהו בראש ובגוף כשהוא מוהו. וכאן בברייתא אמרו שנים או רוב שנים, ולכאורה קשה כמאן אזלא, דהרי לרבנן לא

¹⁰ כלומר לא שניטל העכס עם קלת הנשר הפנימי, ונשאר צנר העליון והעור עד חצי הייך או שלישימו וחופה את המכה, דהתם טרפה הוא כדמנן לקמן (דף ע"ו:), דהתם שנחתכו רגליה דהיינו האחרונים מן הארבעה ולמעלה, הוה טריפה.

גליון קנין תורה

ראשו וגו', מדלא כתיב 'זהקריבו' אלא 'זהקריבו', משמע חלוקה הקרבתו של זה מהקרבת אחרים. גילה לך הכתוב שלא תלמד מליקת עולת העוף ממליקת הטאת העוף.

אלא הא דכתיב **כמשפט** היינו כמשפט הטאת בהמה, שעולת העוף דינה כהטאת בהמה לענין; (א) שאינה באה אלא מן החולין, ולא ממעות מעשר שני, (ב) שאינה באה אלא ביום ושאר הטאת קרבה אלא ביום כדכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם, (ג) שאין עבודתיה כשרות אלא בידו הימנית.

דף כ"א ע"ב

אבל לא ילפינן דמה בהמה כשרה ברוב שני סימניו, אף עולת העוף של חובה כשרה ברוב שני סימניו. דהא כתיב בעולת העוף של נדבה **ומלק את ראשו, והקטיר המזבחה, ונמצה דמו**, ואין לפרש הפסוק כסדרה דלאחר שהיא מקטירה מוצה את דמה, דוכי לאחר שהוא מקטיר הוא מוצה. אלא שלכן הסמיך הפסוק הקטרה למליקה, לאשמעינן שכולו כדרך הקטרתו, מה בהקטרה מקטיר הראש בעצמו והגוף בעצמו, אף במליקה יהא הראש בעצמו והגוף בעצמו, והיינו שהותך שני הסימניו כולן ואפילו היא עדיין מחובר בעור, השיבא הברלה.

הרי מבואר שיטת **תנא קמא**, דבעולת העוף צריך להתוך שני הסימניו כולן, ולהבדיל הראש מהגוף לגמרי.

²⁷ דכתיב זה 'ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו', וקיימא לן במס' מנחות (דף יז:) כל מקום שנאמר 'אצבעו' ו'כהונה' אינו אלא ימין.

ואין להקשות דלמה ליה להאי תנא למימר 'כמשפט טטאת בהמה', הא אפשר לוקמייה על טטאת העוף דסליק מיניה, וכל הדייניו אלו שלמד טטאת בהמה, אפשר ללמוד מהטטאת העוף; מה טטאת העוף מן החולין וכו', שהרי כל אלו הדייניו נאמרו גם בחטאת העוף. ולא ילמדו מהטטאת העוף לענין שצריך להבדיל גם בעולת העוף ד'זהקריבו' למלתיה אחא, דחלוקה עולה מהטטאת לענין הבדלה. לאו פירכא היא, דחטאת העוף לא כתיבא ציה 'חולין' בהדיא, אלא כתיב בחטאת בהמה, וילפינן בהיקש לחטאת העוף דמדאיכרי 'חטאת' דגם בעוף דינה כן. וכיון שדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ולומד בהיקש בקדשים, דקיימא לן במס' זבחים (דף מ"ט:): כלל התורה למדין למד מלמד, חוץ מצדשים, הלכך צריך ללמוד דיניו אלו בעולת העוף מהטטאת בהמה, ולא מהטטאת העוף.

²⁸ והתם מפרש דילפינן להקטרה שהראש בעצמו והגוף בעצמו, כשהוא אומר לאחר הקטרה זו 'ושפע אותו וקטיר אותו', הרי הקטרת הגוף אומרה. הא מה אני מקיים הקטרה ראשונה, בהקטרת הראש. אלמא צ' הקטרות הן, והשסוע מדביל ציניהן.

²⁹ כדאמרינן לעיל (דף כז:), דבמליקה כתב רמב"ם הך הבדלה, ומליקה כשחטטה, וכל שישנו כשחטטה ישנו בהבדלה. אבל עור שאין שחיטה נזכרת בו, בהבדלה נמי לא מעבד. ולקמן (דף כ"ב:) הקשו, דכיון דנפקא ליה הבדלה בעולה מהכא, למה לי 'זהקריבו' לחלק בין טטאת לעולה, הא בעולת העוף בהדיא כתיב ד'יצדיל', ובחטאת העוף בהדיא כתיב ד'לא יצדיל'.

הזנב מפרכסת. ונחלקו אמוראי מהו 'הותזו': לריש לקיש, הותזו ממש. לרבי אסי בשם רבי מני, היינו כהבדלת עולת העוף.

והנה נחלקו תנאי כמה צריך להתוך בעולת העוף; לרבנן, צריך שני סימניו, ולרבי שמעון בן אלעזר צריך רוב שני סימניו. ושאל רבי ירמיה לרבי אסי בהא דאמר כ'הבדלת עולת העוף', האם היינו לרבנן דסבירא להו במליקת עולת העוף שצריך התיבת שני סימניו ממש, ולפי זה אינו חולק על ריש לקיש דאמר הותזו ממש. או דהיינו בעולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון דהיינו ברוב שנים, ולפי זה חולק על ריש לקיש דסבר דבעינן הותזו ממש. אמר לו רבי אסי, דהיינו כרבי אלעזר ברבי שמעון דבעולת העוף הותכין רק רוב שנים, וחולק על ריש לקיש דאמר הותזו ממש. ולא יכא דאמרי אמר כן רבי אסי בשם רבי מני להדיא 'הותזו' – בעולת העוף לרבי אלעזר בן רבי שמעון ולא נסתפק בו רבי ירמיה כלל.

מחלוקת התנאים במליקת עולת העוף

ומבאר הגמרא היכן נחלקו רבנן ורבי אלעזר בן רבי שמעון בעולת העוף אי בעינן שנים או רוב שנים:

דשינוו בברייתא, בהא דכתיב בעולת העוף של חובה ונבי שמיעת הקול כשהוא מביא בדותו, **ואת השני יעשה עולה כמשפט** דמשמע כמשפט הקצוב במקום אחר. ונחלקו תנאי על איזה 'משפט' אחר קאי:

(א) **לתנא קמא**, 'כמשפט' הכוונה ל'כמשפט הטאת בהמה' דקאי אדלעיל מייניה בפרשה עליונה בקרבן שמיעת קול בעשירות שהוא מביא הטאת בהמה. שהרי עולת העוף זו באה חליפין לאותה הטאת בהמה, הלכך איתקש לה שדינה כמשפט הטאת בהמה, וכמו שיתבאר.

ולא אמרינן דהוא 'כמשפט הטאת העוף' שמביא יחד עם העולת העוף, ודהא מיינה סליק, דכתיב לעיל מיינה וזהו מדרם החטאת, וקאמר השתא שתהא עולת העוף כהטאת העוף ולאשמעינן שלא תיטען הבדלה במליקתה, כדכתיב בחטאת העוף **ממול ערפו ולא יבדיל**. דהא כתיב בעולת העוף של נדבה **זהקריבו הכהן אל המזבח ומלק את**

³⁰ ומבואר בתוספות (ד"ה הומו ממש) שהם חולקים על הא דאמר זעירי דבשצירת מפרקת עם רוב צפר הוה נבלה, ולדידהו לא הוה נבלה רק בחטיבת הסימנים. אבל כתב בלב אריה דהיינו רק לשטתם (ד"ה הומו ראשיהו) דהמטנה דהומו איירי בזהמה מיה ועוף, אבל רש"י לא יחא ליה לפרש דחולק על כל הני דלעיל, ולכן מפרש לה בצרפים, ולעולם מודים ריש לקיש ורב אסי באדם ובהמה מיה ועוף שמתנגלים בשצירת המפרקת ורוב צפר מבלי חטיבת סימנים.

גליון קנין תורה

ואחזו בראש ובגוף ומזה ודכתיב בחטאת העוף גבי שמיעת קול ומלק את ראשו וכו' והנה מדרש החטאת על קיר המזבח, אף כאן אחזו בראש ובגוף ומזה. והנה אף בחטאת העוף לא מצינו שיהא צריך לאחזו הראש והגוף שניהם בתוך כף ידו, אלא די לו לאחזו בראש או בגוף, אלא צריך לומר דמה בחטאת 'כשהוא אחזו הראש בגוף מזה', שבשעת הזאה עדיין מחובר הראש בגוף דהא כתיב ולא יבדיל. אף עולת העוף לא יפריד הראש מהגוף לגמרי, אלא כשעדיין מחובר הראש בגוף מזה.

אבל לא מדמינן לה לגמרי דכמו בחטאת העוף אינו הותר אלא סימן אחד, כמו כן עולת העוף לא יתווד אלא סימן אחד. דהא כתיב בעולת העוף של נדבה והקריבו לחלק בין חטאת העוף לעולת העוף, דבחטאת העוף הותר רק סימן אחד, ואילו בעולת העוף צריך הבדלה במקצת, והיינו שחותר רוב שני הסימנים, ולא כולם^א.

• הקשו בגמ', לתנא קמא דיליף שעולת העוף צריך הבדלה לגמרי מהא דכתיב ומלק וכו' והקטיר למה צריך גם והקריבו לחלק בין חטאת העוף לעולת העוף. תירצו, דאי לאו דכתיב והקריבו בעולת העוף של נדבה, הוה אמינא דהא דכתיב בעולת העוף של חובה 'כמשפט' היינו כמשפט חטאת העוף דסליק מיניה, ללמד דגם עולת העוף אינו צריך הבדלה. והא דכתיב בעולת העוף של נדבה ומלק וכו' והקטיר הוה ילפינן מיניה דרשה אחרת, דמה הקטרה בראשו של מזבח, אף מליקה בראשו של מזבח למעלה מכוזם הסיקרא^ב.

אבל השתא דכתב רחמנא והקריבו על כרחך עקריה מיניה דחילוק לגמרי משמע ליה לתנא קמא דלא תיגמר מיניה כלל, ואוקמיה 'כמשפט' על חטאת בהמה. ומהשתא דריש מומלק והקטיר דלגמרי איתקש הקטרה למליקה, בין לענין מליקה בראשו של מזבח, בין לענין שיהא הראש בעצמו והגוף בעצמו.

^א דכיון דרבי אלעזר ברבי שמעון יליף מ'מול עורף' מגזירה שוה, ולא צריך לה היקש ד'כמשפט', ואינו רוצה לפרש ד'כמשפט' קאי על חטאת בהמה משום דמעורף סליק, גמר מהיקשא ד'כמשפט' אחיזת חיבור ראש וגוף במיעוט סימנים וחילוקא לרוב שנים, ולא מתכשר בסיומן אחד.

^ב דאילו מליקת חטאת העוף למטה הוא, כדילפינן במס' זבחים (דף ס"ד:): על קיר המזבח זה קיר התחומן כו'. וכיון דמיבעי לן למילתא אחריתא, לא אליס למעקר היקשא ד'כמשפט' מההוא דסליק מיניה, דאיכא למדרש היקשא דמליקה והקטרה לענין ראש המזבח, והיקשא ד'כמשפט' לענין שיהא אחזו הראש בגוף.

(ב) **לרבי ישמעאל**, 'כמשפט' קאי על משפט חטאת העוף דכתיב מיד לעיל מיניה. ואיתקש לחטאת העוף בהא דכתיב בה **ממול ערפו**, ובמליקת עולת נדבה לא כתיב אלא **ומלק את ראשו והקטיר**, וכאן בעולת העוף של חובה לא כתיבה מליקה כלל, וזו למידה מזו דצריכה מליקה ממול העורף^א.

אבל לא אמרינן מה חטאת העוף מולק סימן אחד ואינו מבדיל אלא מניחו מחובר בסימן אחד^ב, אף עולת העוף מולק ואינו מבדיל סימן אחד, דכתיב בעולת העוף נדבה והקריבו הרי נתן הכתוב לעולה הקרבה לעצמה וחלוקה מהקרבת חטאת העוף. דבחטאת העוף מולק ואינו מבדיל אלא סימן אחד, ובעולת העוף של חובה הותר שניהם. ומאחר שכתוב אחד 'כמשפט' הקישה עולת העוף לחטאת העוף, וכתוב אחד 'והקריבו' חלקן, מסתבר שהקישן לענין שמוולקו ממול העורף, וחילקן לענין הבדלה, שחטאת העוף מולק ואינו מבדיל, ועולת העוף צריך הבדלה^ג.

ומדברי **רבי ישמעאל** דמצריך הבדלה בחטאת העוף, גם כן מבואר דסובר כתנא קמא, דבעולת העוף צריך להתווד שני הסימנים כולן, ולהבדיל הראש מהגוף לגמרי^ד.

דף כ"ב ע"א

(ג) **לרבי אלעזר ברבי שמעון** 'כמשפט' הכוונה ל'כמשפט חטאת העוף^א. והקישן להא דמה בחטאת העוף לאחר המליקה

^א ולקמן יתבאר מנח יליף תנא קמא דין זה.

וסברא זו לעולת העוף דחובה צריך להיות מן החולין, וציוס, וצידו הימנית, יליף רבי ישמעאל צהיקש ד'זאת המורה לעולה ולמנחה וגו'', איתקש כולהו להדדי, וילפי כולהו מחטאת. והכי גמרי ליה צמס' מנחות (דף פ"ג:), ומשמע ליה צין עולת בהמה צין עולת העוף. אבל תנא קמא לא משמע ליה מההיא היקשא אלא קרננות בהמה דומיא לשלמים ואס.

^ב כיון דכתיב 'ולא יבדיל' ועוף הכשרו צימן אחד, כל מה דעמיד טפי מהכשר הצדלה היא, וכל הצימן הו' מנח שמיטה צעוף לכתחלה. הלכך במליקה כי מליק לכולו סימן לאו הצדלה היא, אבל צימן צ' אפי' מנח לכתחלה ליכא [מדאורייתא; שיטת"ק], כדשינו צברייתא לקמן (כ"ו:): דאי אפשר לחייבו צ' צימנין, שהרי כבר הוקש לדגים, חס חותך צימן השני הוה הצדלה.

^ג דרבי ישמעאל נמי סומך על הא דיליף תנא קמא מ'מולק והקטיר', שמליקת עולת העוף צריך הצדלה שיהא הראש בעצמו והגוף בעצמו. והא דנקט טעמיה מ'והקריבו' היינו משום ד'מולק והקטיר' לחודיה בלא 'והקריבו' לא מצי יליף, כדאמרינן לקמן (דף כ"ג:). אליבא דתנא קמא.

^ד אולם אין לומר דלא חילק עולת העוף מחטאת העוף אלא לענין דלא די לו בחתיכת סימן אחד כמו בחטאת העוף - אלא צריך רוב שנים, אבל אין צריך לחתוך שנים לגמרי. דהא לא 'שנים' כתיב בקרא ולא 'רוב שנים' כתיב בקרא, אלא הצדלה כתיב 'ולא יבדיל'. וכי כתיב 'והקריבו' בעולה לחלק וליתן לה הקרבה אחרת, להטעינה הצדלה צא. וכיון דכל שינו צמיטה צריך להבדילה, מיעוט צ' סימנין דישו צמיטה ישנו בהצדלה.

^ה ולא כמשפט חטאת בהמה, דהא מחטאת העוף סליק.

שאלות ותשובות לחזרה

דף ט"ז ע"ב

א. מה מרבינן מהא דתנן במשנתנו 'הכל שוחטין', להחזרה אמינא? ולמה אין לפרש דבאה לרבות אלו הכשרים לעשות מעשה שחיטה? (רש"י)

להחזרה אמינא אמרו דהיינו ד'הכל בשחיטה', כלומר דאת הכל צריך לשחוט - ואפילו עוף, ואף על גב דלא כתיב ביה שחיטה בהדיא בתורה.

ואין לפרש על אלו שמוחטין לשחוט, דהא תנא ליה רישא 'הכל שוחטין', לאתויי כל הנך דאצטריכו לאתויי שראויין לשחוט, כגון כותי מומר וטמא בחולין.

ב. מה מרבינן מהא דתנן במשנתנו 'לעולם שוחטין', להחזרה אמינא? (ב' דרכים)

(א) לרבה, דלעולם מותר לשחוט ולאכול בשר תאווה. (ב) לרב יוסף, דלעולם צריך בהמה שחיטה, ואסור לאכול בשר נחירה.

ג. לרבה, דמשנתנו איצטריך לרבות דלעולם מותר לשחוט ולאכול, למה הוה אמינא שאסור לשחוט ולאכול?

דאזיל המשנה כשיטת רבי ישמעאל, דסובר דבמדבר היה אסור לישראל לאכול בשר תאווה, ורק כשנכנסו לארץ ישראל הותר להם לאכול בשר תאווה. והוה אמינא כיון שגלו יחזרו לאיסורן הראשון, קא משמע לן דגם עכשיו מותר לאכול בשר תאווה.

ד. מנא יליף רבי ישמעאל דבמדבר היה אסור לישראל לאכול בשר תאווה?

מתחלה לא היו יכולים אלא בשר שלמים אבל אם היו שוחטין בלא קרבן היו ענושים כרת כדכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו'. [ולכן כתיב כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר כי תאווה נפשך וגו' דבא הכתוב להתיר דכשיבאו לארץ ישראל יוכלו לאכול בשר לתאווה, בלא שום הקרבה. דמשנכנסו לארץ ונתרחקו מן המזבח, הותר להם מן המקרא הזה שיזבחו בשר לתאווה ויאכלו. (ולפי התוספות מהא גופא ילפינן דלפני זה היה אסור להם)].

ה. מה הן השני קושיות שהקשה רב יוסף על פירושו של רבה דבאה המשנה לאשמעינן דמותר לאכול בשר תאווה אף לאחר שגלו?

(א) כיון דהמשנה לא באה להורות לנו שום דין בהלכות שחיטה, אלא להתיר אכילת בשר תאווה חוצה לארץ, אם כן למה קתני 'לעולם שוחטין', הוה ליה למימר 'לעולם שוחטין ואוכלין', כיון דעיקר החידוש הוא דמותר לאכול בשר תאווה. (ב) למה ליה כלל לאשמעינן דבשר תאווה מותר. הא כל הטעם שנאסרו מעיקרא במדבר הוא משום דהיו קרובים למשכן והיו יכולין להקריב קרבנות מכל בשר תאווה, ויקריבו הדם והחלב לבדו ואוכלין הבשר. וכשנכנסו לארץ והיתה ארצם רחבה והרחוקים לא היו יכולים לבא לירושלים בכל יום, הותר להם בשר תאווה בלי לשחטו לשם קרבן. אם כן כל שכן עכשיו שגלו מארץ ישראל ואנו רחוקים יותר, דמותר לאכול בשר תאווה, ולא הוה אמינא שיהא אסור.

גליון קנין תורה

דף י"ז ע"א

ו. לרב יוסף, דמשנתנינו איצטריך לרבות דאסור לאכול בשר נחירה, למה הוה אמינא שיחא מותר לאכול בשר נחירה בלי שחיטה?
דאזיל כרבי עקיבא דסובר שבמדבר היה מותר לישראל לאכול בשר נחירה. והוה אמינא דלאחר שגלו מארץ ישראל יחזרו להתירן הראשון של בשר נחירה, קא משמע לן המשנה ד'לעולם שוחטין' אף בזמן הגלות.

ז. מנא יליף רבי עקיבא דהיה מותר לישראל לאכול בשר נחירה במדבר?

דבפסוק שלאחר כי ירחיב וכו', כתיב כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך וכו' כאשר צויתוך והפסוק בא לאסור להן בשר נחירה שהותר להן במדבר. דמדכתיב כי ירחק וכו' וזבחת מכלל דעד השתא לא נצטוו על הזביחה. ורק משנכנסו לארץ ישראל, משמיענו הפסוק וזבחת מבקרך ומצאנך וגו', דמעכשיו אם רוצה לאכול בשר צריך שחיטה.

ח. האם היה מותר לבני ישראל לאכול בשר תאווה במדבר; לרבי ישמעאל ולרבי עקיבא?

לרבי ישמעאל היה אסור [עיי' לעיל שאלה ד]. ולרבי עקיבא, מעולם לא נאסר דסבירא ליה דקרא דזאל פתח אהל מועד לא הביאו' בקדשים כתיב, [והאי דכתיב 'בכל אות נפשך תאכל בשר' לא בא להורות היתר בבשר תאווה, אלא כדדריש ליה רבי אלעזר בן עזריה בפרק כסוי הדם (לקמן דף פ"ד). לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון. וכי ירחק וזבחת' בא להזהיר על השחיטה כשיכנסו לארץ, ואע"ג דקרא בפסולי המוקדשין שנפדו על ידי מומין משתעי, אפילו הכי גמרינן חולין מנייהו כדאמרינן בפ"ב (לקמן דף כ"ח). מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשים, מה פסולי המוקדשים בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה וצבי ואיל חולין נינהו].

ט. האם היה בשר נחירה מותר לישראל במדבר; לרבי ישמעאל ולרבי עקיבא?

לרבי ישמעאל, מעולם לא הותר להם בשר נחירה. ולרבי עקיבא, במדבר היו מותרים בבשר נחירה [עיי' לעיל שאלה ז].

י. למה הוצרך הקרא לומר "כי ירחק ממך המקום וכו' וזבחת' מבקרך ומצאנך"? (לרבי עקיבא, ורבי ישמעאל; רש"י)

לרבי עקיבא: לאסור להן בשר נחירה, דעד השתא לא נצטוו על הזביחה, אבל משנכנסו לארץ ישראל, משמיענו הפסוק וזבחת מבקרך ומצאנך וגו', דמעכשיו אם רוצה לאכול בשר צריך שחיטה (כדלעיל שאלה ז).
לרבי ישמעאל: (א) לא בא הכתוב אלא להתיר להן אכילת בשר תאווה, 'וזביחה' דכתיב בהאי קרא לאו בביאת הארץ נתלית, אלא אורחא דקרא למכתב זביחה באכילת בשר. (ב) אי נמי להא דדרשינן במס' בכורות (דף ט"ו). 'וזבחת ואכלת' דאין בפסולי המוקדשין שנפדו אלא היתר זביחה ואכילה, ולא היתר גיזה ועבודה. (ג) אי נמי לאסור שחיטת חולין בעזרה, כדדרשינן ליה במס' קדושין (דף נ"ז): 'כי ירחק וזבחת' בריחוק מקום אתה זובח, ואי אתה זובח בקירוב מקום.

יא. האיד מתפרש הפסוק בקרבן עולה שנאמר במדבר 'ושחט את בן הבקר', דמבואר שכבר נצטוו על השחיטה באהל מועד שבמדבר; לרבי ישמעאל, ולרבי עקיבא?

לרבי ישמעאל דסובר דמעולם לא הותר להם בשר נחירה, מובן בפשיטות. ולרבי עקיבא דסבר שהותר להם במדבר בשר נחירה צריך לומר דקדשים שאני דלעולם היו צריכין בהם שחיטה.

גליון קנין תורה

יב. האיד מתפרש הפסוק בפרשת מתאוננים 'הצאן ובקר ישחט להם' דמבואר דגם במדבר לא היו אוכלין רק על ידי שחיטה; לרבי ישמעאל, ולרבי עקיבא?

לרבי ישמעאל דסובר שמעולם נאסר להם בשר נחירה, מובן בפשיטות. ולרבי עקיבא, צריך לומר דהכוונה לנחירה, ונחירה שלהן זו היא שחיטתן.

יג. השוחט היה האם חייב בכיסוי הדם; (א) כשנמצאת טריפה, (ב) כשנתנבלה בידו [כגון על ידי פגימת סכין או שהייה או דרסה], הנזחר, והמעקר סימניו?

(א) בטריפה: לחכמים פטור, משום דרק דבר הראוי לאכילה חייב בכיסוי הדם, דכתיב **אשר יאכל, ושחט וכסה**, דרק הראוי לאכילה חייב בכיסוי הדם, [ורבי מאיר מחייב ולא ממעט מאשר יאכל רק עוף טמא שכל מינו אינו נאכל]. **(ב) נבלה:** לכולי עלמא פטור, דשחיטה מיהא בעינן דגמר שפיכה שפיכה משחוט חוץ והתם 'שחיטה' כתיב.

יד. לרבי עקיבא שאכלו במדבר בשר נחירה ומכל מקום נצטוו על כיסוי הדם, למה פטור הנזחר היה מכיסוי הדם?
דהואיל ומשבאו לארץ נאסר להם נחירה, נאסר, ושוב אין הנזחר חייב בכיסוי הדם.

יז. 'כי ירחיב וכו' כי ירחק וכו' אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו', לענין מה מדמה הכתוב אכילת בשר צאן ובקר בארץ ישראל, לאכילת צבי ואיל במדבר, לרבי עקיבא דסובר שהיו מותרים לאכול במדבר בשר נחירה?

הפסוק משמיענו דאף על פי דבמדבר היה מותר להם לאכול בשר נחירה בחולין, ועבשיו בארץ ישראל יהא צריכים שחיטה כמו שהיה קדשים צריכים שחיטה במדבר, מכל מקום לא יהיו צריכין ליאכל בטהרת הקודש, אלא כצבי ואיל של עבשיו שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת.

יז. לרבי ישמעאל האיד אכלו במדבר 'צבי ואיל', הא היו אסורים באכילת בשר תאווה, ואין קרבן בא מצבי ואיל?

אף לרבי ישמעאל לא אסרה להם התורה במדבר בשר תאווה, אלא בבהמה שראויה להקרבה. אבל צבי ואיל שאינם ראויין להקרבה, היה מותר להם לאכול במדבר לתאווה.

יז. מה הן צדדי הספק שנסתפק בהם רבי ירמיה אליבא דרבי עקיבא באברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן מחמדבר לארץ ישראל?

האם אמרינן דלא אסר להם רחמנא בשר נחירה לאחר ביאתן לארץ ישראל אלא לנחור עבשיו ולאכול. אבל בשר נחירות ובאות מן המדבר, הואיל ובשעת נחירתן היתה, שוב לא נאסר. או דלמא לא שנא, ולאחר ביאתן לארץ אסור להם לאכול אף בשר שנחרו כבר במדבר.

יח. מה לו לרבי ירמיה להסתפק במה שהיה אז? (רש"י)

דרוש וקבל שכר, שצריכין אנו לעמוד על האמת ואף על פי שכבר עבר (ועי' שינון בהערה י"א בשם הרא"ש).

גליון קנין תורה

יט. האם נסתפק רכי ירמיה גם בשבע שנים שכבשו ארץ ישראל, או רק בשבע שנים שחילקו?

לדרך הראשון בגמרא: ודאי לא נסתפק אלא בשבע שנים שחילקו. שהרי בשבע שנים שכבשו הותר להם לאכול אפילו דבר טמא, דכתיב **ובתים מלאים כל טוב וכר ואכלת ושבעת** ואפילו כתלי דחזירי [חזירים יבשים] הותר להם. ואם כן ודאי שהיה מותר להם לאכול בשר נחירה. ולא נסתפק אלא בשבע שנים שחילקו, דעכשיו היה אסור להם דבר טמא כיון דההיתר לא היה אלא בשעת שלל, כדכתיב **ואכלת את שלל אויביך וגו'.**

להאיבעית אימא: הספק הוא אף בשבע שנים שכבשו, ואף דהותר להם דבר טמא, לא הותר להם אלא משלל של העובדי כוכבים כדכתיב **אשר לא מלאת וכתוב נמי את שלל אויביך**, אבל דברים האסורים השייך להם, מעולם לא הותר להם.

כ. מה הקשה רבא על מה שפירשו 'הכל שוחטין', ו'לעולם שוחטין' בדרכים שנתבארו לעיל?

דאם איירי 'הכל שוחטין' בדברים הנשחטין - שהכל טעונים שחיטה ואפילו עוף. ו'לעולם שוחטין' דאף על פי שגלו לא חזרו להיתרין הראשון של אכילת בשר נחירה, אם כן במאי מוקמינן 'בכל שוחטין'. דאין לומר דבא לאשמעינן דשוחטין בצור, ובזכוכית, ובקרומית של קנה, דהא צריך להיות דומה להשני בבות הראשונים דאיירי בדברים 'הנשחטין' ולא במה ש'שוחטין'.

כא. למסקנא, מה פירש רבא דנתרבה מ'הכל שוחטין', 'לעולם שוחטין', ו'בכל שוחטין'?

'הכל שוחטין': אף דשנינו כבר במשנה דלעיל 'הכל שוחטין', משנה אחת באה לרבות כותי, ואחת באה לרבות ישראל מומר.

'לעולם שוחטין': היינו בין ביום, בין בלילה [כשאבוקה כנגדו כדאוקמינן לעיל (דף י"ג)]. בין בראש הגג - ולא חיישינן שיאמרו לצבא השמים עולה לשחוט. בין בראש הספינה [ואף על גב דתנן לקמן (דף מ"א). אין שוחטין לתוך ימים, בראש הספינה מותר לשחוט משום דמוכחא מילתא דלנקר ספינתו הוא צריך].

'בכל שוחטין': בין בצור, בין בזכוכית, בין בקרומית של קנה.

דף י"ז ע"ב

כב. האם מותר לשחוט במגל קציר, מגירה, או שינים התחובים בלחי של בהמה, ולמה?

בכולן אין שוחטין, והטעם משום דאין הם חותכין הסימנים, אלא קורעין הסימנים מחמת הפגימות.

כג. מהו הכלל ששלחו בני ארץ ישראל לאבוה דשמואל מתי סכין שיש לה פגימות פסול לשחיטה?

הסכין פסולה כשהוא דומה ל'מגירה', שפגימותיה מכוונות לעומקן, ויש לפגם שני עוקצים - דכשאתה מוליך צפרנך מסוף הסכין לראשה, צפרנך חוגרת בעוקץ של צד הראש, וכשאתה בודק מראשה לסופה צפרנך חוגרת בעוקץ של סופה.

גליון קנין תורה

כד. מה הדין כששחט רק בהולכה בסכין שיש לה פגימה 'אוגרת' שהוא ב' עוקצים לפגם, וכשיש לה פגימה 'מסוכסכת' שהוא פגימה עם עוקץ אחד; (א) כשיש בה פגימות הרבה, (ב) כשיש בה פגימה אחת בראש הסכין, (ד) כשיש בה פגימה אחת באמצע הסכין, ולמה?

(א) סכין שיש בה פגימות הרבה, פסול לשחיטה ואפילו אם כל הפגימות אינן אלא 'מסוכסכות', משום דעוקץ של פגם הראשון מחליש העור והבשר, והפגם השני בא לסימן וקורעו.

(ב) סכין שאין בה אלא פגימה אחת בראש הסכין, אם היא 'אוגרת', פסולה, משום דעוקץ הראשון מחליש העור ובשר, ועוקץ השני פוגע בסימן וקורעו. ואם היא 'מסוכסכת' כשרה, משום דכשהתחיל להוליך לא היה כח לסכין להחליש העור והבשר עד שכבר עבר הפגם, ואין כאן ספק שמא נגע העוקץ בסימן.

(ג) סכין שיש בה פגימה אחת באמצע הסכין, פסול לשחיטה ואפילו אם אינה אלא 'מסוכסכת', משום דחידוד הסכין מחליש העור והבשר קודם שיגיע לפגם, ועוקץ הראשון כבר קורע הסימן.

כה. מה הדין לשחוט עם סכין שיש לה פגימה אחת 'מסוכסכת' בראש הסכין בהולכה והבאה, ולמה?

השחיטה פסולה, דיש לחשוש דכאשר מוליך הסכין מחליש לבשר, וכאשר מביא הסכין בחזרה יפגע הפגם בסימן ויקרע אותו.

כו. האם מותר לשחוט בסכין שיש לה פגימה אחת בראשה לכתחלה, והאם השחיטה כשרה בדיעבד; (א) אוגרת, (ב) מסוכסכת בהולכה, (ג) מסוכסכת בהולכה והבאה, (ד) עולה ויורד בסכין שהיה לו פגם והוחלקו העוקצים במשוחות והסכין נמוך שם?

(א) אוגרת; שחיטתו פסולה אפילו בדיעבד. (ב) מסוכסכת בהולכה לבד; לא ישחוט בה לכתחלה [שמא יוליך ויביא] ואם שחט שחיטתו כשרה בדיעבד. (ג) מסוכסכת בהולכה והבאה; שחיטתו פסולה אף בדיעבד. (ד) עולה ויורד; שחט בה לכתחלה.

כז. מה הדין בסכין שדומה לזקן השבלים, שאין פיה חלק אבל אין לה פגם?

שחיטתו כשרה לכתחלה.

כח. מהיכן ילפינו בדיקת סכין, ובדיקת סכין על ידי חכם, והאם הוא מדאורייתא או מדרבנן?

בדיקת סכין; מסברא צריך בדיקה מדאורייתא, כיון שאם ניקב הושט היא טרפה ואם יש בו פגם הרי יעשה נקב, ואין צריך ילפוטא לזה.

בדיקת סכין על ידי חכם; מדאורייתא אין צריך [אלא סגי בבדיקת הטבח בעצמו, דעד אחד נאמן באיסורים], אלא תקנה דרבנן הוא מפני כבודו של חכם. והפסוק שהביאו ושחטתם בזה אינו אלא אסמכתא בעלמא.

כט. מה הן הששה אופני הבדיקה של סכין שהביאו בגמ'?

(א) במערבא בדקו הסכין על ידי שנותנים אותה בשמש, ורואין בחודה שאין לה פגם, [לשון אחר: שהולך ומעמידה בשמש חודה למעלה, ומסתכל בצילה של סכין, ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל, שהחמה נכנסה בפגם]. (ב) בנהרדעא בדקו הסכין על ידי שהופך חודה למטה ומוליכה על פני המים ונוגעת מעט, ואם יש פגם עוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה, [לישנא אחריןא, הופך חודה למעלה ואוחזה בידו בשיפוע ראשה למטה, ומטיף מים על חודה באצבעו, אם יש שם פגם נופלים שם ואין יכולים לילך עד ראשה]. (ג) רב ששת בדק הסכין בראש לשונו. (ד) רב אחא בר יעקב בדק הסכין

קנין תורה גליון

על ידי חוט השערה. (ה) בטורא בדקו הסכין על ידי בשר, משום דבא לחתוך בו בשר, או בראש הלשון, או בבשר אצבעו. (ו) רב פפא אמר, שהסכין צריך בדיקה על בשר האצבע, וגם על הצפורן [משום שחיטת הקנה; תוס'].
ל. האם צריך לברוק הסכין משלשה צדדים, ולמה?

לרב פפא, רב אשי [ללשון השני, וכן מבואר להלן בהא דאמר להו לרב אחא בריה דרבא], רב אחא בריה דרבינא, רב כהנא, צריך בדיקה בשלשה צדדים; באמצע חודו, ובשני צדדין, שמא נפגם עובי חודה בצידה, ונאחו הסימן בעוקץ ונקרע. לרב יימר, [ורב אשי ללשון הראשון] אין צריך בדיקה משלשה צדדי הסכין. דאף אם יש שם פגם בצידה לא איכפת לן, דאין צידי הסכין נוגעין בסימן. דמכיון שחתכו חודה של סכין להסימן, הוא מתרווח לכאן ולכאן.

לא. האיך אמר רב אשי הלכה משמיה דרבא, הא מעולם לא ראהו דביום שמת רבא נולד רב אשי? (רש"י)

כל היכא דאמר 'משמיה' דפלוני לא שמעה ממנו אלא מאחרים שמע שקבלה ממנו.

לב. מהיכן הביא רב יימר ראייה דאמרינן בית השחיטה מרווח רווח?

דאמר רבי זירא בשם שמואל, שאם ליבן סכין ושחט בה, שחיטתו כשרה, דקודם שיכוח הסימן בליבון, הוא נחתך בחידוד. והקשו עליו שהרי נכוים הסימנין בצידי הסכין קודם שתגמר שחיטה, והרי סימני טרפות נולדין בה כיון שהוושט נשרף לפני גמר השחיטה. ותירצו, דלא חיישינן לכך משום דבית השחיטה מרווח רווח, ואין נוגע בסימן אלא חידודו של סכין ולא הצדדין.

לג. מה הן הארבעה דברים ששיעור פגימתן כשיעור פגימת אבני המזבח?

(א) פגימת עצם בפסח, לעבור עליה בלאו דעצם לא תשברו בו. (ב) פגימת אוזן בבכור [וה"ה שאר מומין של פגימה הנזכרים בההיא משנה במסכת בכורות], להיות בו מום לישחט עליו במדינה. (ג) פגימת מום בקדשים, דהיינו בבהמות נקבות כגון חטאת ושלמים שיש בהם פגימות שאינן נוהגות בבכור. (ד) פגימת סכין שחיטה.

לד. למה הוצרך למינקט פגימת אוזן בכור לחוד, ליתני פגימת מום בקדשים וכולן בכלל, דהא בכור בכלל כל הקדשים הוא? (רש"י)

דאי הוה תנא לבכור בכלל שאר קדשים הוה אמינא דרק ליפסל מהקרבה מיפסלא בכדי חגירת צפורן. אבל מום גמור לא הוי לישחט עליו במדינה, דמומין הרבה פוסלין בבהמה ואין הבכור נשחט עליהן. ולהכי תנא פגימת אוזן בבכור שהזכרה בבכורות לענין לישחט במדינה.

לה. כיון שכבר נקט פגימת אוזן בכור, למה הוצרך שוב למינקט פגימת מום בקדשים? (רש"י)

שהוצרך לאשמועינן דגם אותם פגמים שאינם נוהגות רק בקדשים נקבות שלא שייכי בבכור, דאף על גב דלא מינכרא ביה פגימה כולי האי אפילו הכי שיעוריה בכדי שתחגור בה צפורן.

גליץ קנין תורה

דף י"ח ע"א

לז. מהו שיעור פגימת אבני המזבח? ומהו שיעור פגימת סיד שמצופה על המזבח?

פגימה באבני המזבח: כדי שתחגור בה צפורן. סיד שמצופה על המזבח: לרבי שמעון בן יוחאי בטפח, לרבי אליעזר בן יעקב בכזית.

לז. מה דינו של טבח שלא הראה סכיניו לחכם; כשנמצא סכיניו יפה אחר כך, וכשלא נמצא סכיניו יפה; ללישנא קמא ולרבינא?

ללישנא קמא: אם נמצאת סכיניו יפה, רק מנדים אותו משום הפקירות שהחציף פניו. וכשלא נמצאת סכיניו יפה, מעבירין אותו מאומנותו שלא ימכור בשר עוד, ומכריזין שבשר טרפה היא.
לרבינא: אם נמצאת סכיניו יפה; לרבא, מכריזין עליה דטריפה היא משום קנסא, אבל מניחים אותו למכור הבשר לעובדי כוכבים. ולרב הונא, רק מנדים אותו. וכשלא נמצאת סכיניו יפה, לא רק שמעבירין אותו ומכריזין על הבשר שטריפה היא, אלא גם קנסינן ליה שלא יהא אפשר למכור הבשר אף לעובדי כוכבים.

לח. למה העביר רבא בר חיננא לאותו טבח שלא הראה לו סכיניו? ולמה ביקש מרב אשי שימצאו לו זכות? מה עשה רב אשי? ולמה לא היה צריך לשאול לרבא בר חיננא לפני שהחזירו?

רבא בר חיננא העבירו אף שלא ראה שיהא סכיניו מקולקל, דסבר שדברי רבא דמעברין ליה ומכריזין על הבשר שהיא טריפה נאמרו אפילו כשנמצא סכיניו יפה [וכדעת רבינא]. אחר כך ביקש מרב אשי שימצאו לו זכות, דהרי יש לו בנים קטנים שתלויים עליו לזון וצריך להשתכר כדי לזונם.
רב אשי בדק סכיניו ונמצאת יפה, והכשירו להיות שוב טבח, דקסבר שדברי רבא נאמרו רק בשלא נמצאת סכיניו יפה. ולא חשש לרבא בר חיננא שכבר העבירו מלהיות טבח, משום שהוא עשה שליחותו של רבא בר חיננא שצוה לו למצוא לו זכות, ועכשיו שמצא לו זכות אינו צריך לחזור ולהימלך בו.

לז. האם מותר לשחוט באלו, ולמה; (א) שן אחת תלושה או צפורן תלושה? (ב) שני שינים תלושין? (ג) שן או צפורן מחובר?

(א) שן אחת תלושה או צפורן תלושה; מותר לשחוט בה לכתחלה.
(ב) שני שינים תלושין; פסולה משום דהוה כסכין פגומה, כיון דיש הפרש בין שן זו לשן זו.
(ג) שן וצפורן מחובר; לרבי דאין שוחטין במחובר, השחיטה פסולה. לרבי חייא לעיל (דף ט"ז ע"ב) השחיטה כשרה [בשן יחיד].

מ. מה הדין בחשוחט במגול קציר בדרך הליכתה, ולמה; לענין טומאת נבלה, ולענין אכילה?

לענין טומאת נבלה: לבית שמאי טמא, ולבית הלל טהור, כיון דאינה קורעת דרך הליכתה.
לענין אכילה: אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן, דלכולי עלמא אסור באכילה, גזירה שמא ישחט בה בהבאה, דקורעת הסימנים.

גליון קנין תורה

מא. מהיכן רצה רב אשי לדייק מן המשנה כדברי רבי יוחנן? והאיך נדחה ראייתו?

רצה לדייק מדתנן במשנה 'בית שמאי פוסלין, ובית הלל מכשירין, ומדלא קתני 'בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין דלשון איסור והיתר שייך לענין אכילה, שמע מינה דלכולי עלמא אסור באכילה. אמנם דחו ראייתו, דאם כן הוה לה להמשנה לומר 'בית שמאי מטמאין, ובית הלל מטהרין, דהוה משמע דלא נחלקו אלא לענין טומאה וטהרה. אלא על כרחך אין להביא ראיה מזה, דלשון 'פוסלין ומכשירין והלשון 'אוסרין ומתירין ענין אחד הוא, ולשון פסול והכשר על השחיטה קאי, ויתכן דלבית שמאי שחיטתו פסולה ונבילה היא, ולבית הלל שחיטתו כשרה אף לענין אכילה. [מיהו דינא דרבי יוחנן איתא, דגמרא גמיר לה מרביה].

מב. האם מותר לשחוט במגל קציר שהחליקו שיניו?

הרי היא כסכין ומותר לשחוט בה לכתחלה.

מג. השוחט מתוך הטבעת הגדולה של הקנה, כמה צריך לשחוט בתוך הטבעת; לרבנן, ולרבי יוסי ברבי יהודה? והאיך פסקו רב ושמואל?

לרבנן; אינו כשר אלא אם כן היה כל השחיטה בתוך הטבעת, ושירי בה מלא החוט - כלומר כל דהו - על פני כולה לצד הראש. לרבי יוסי ברבי יהודה; השחיטה כשרה אף אם שירי מלא חוט רק על פני רובה, ובמיעוטה יצא חוץ לטבעת לצד הראש. רב ושמואל פסקו כרבי יוסי ברבי יהודה דאמרינן רובה ככולה [עי' שינון הערה ל"ט].

מד. מה חילקו רב ושמואל בין אם שחט בתוך טבעת הגדולה, להשוחט בתוך שאר הטבעות, ולמה?

אפשר לשחוט בתוך טבעת הגדולה, הואיל והטבעת עצמה מקפת את כל הקנה. אבל אין לשחוט בתוך שאר טבעות רק בין טבעת לטבעת, ואם שחט בתוכן אין שחיטתו כשרה. דכיון דשאר טבעות אין מקיפין את כל הקנה שהרי רצועה של בשר מחברתן, לאו 'קנה' נינהו, ואף על גב דהם מקיפין רוב הקנה.

מה. להמפרשים שמכשירים שחיטה בשאר הטבעות מנה הדין בשחתחיל לשחוט מתוך אחד הטבעות והגרים ויצא ממנה? (רש"י)

ליש מפרשים שהביא רש"י, בכל הטבעות חשיב הגרמה; לרבנן אם יצא אף במיעוטו ולר' יוסי אם יצא ברובו. דכיון שהתחיל לשחוט בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה לתוך אותה טבעת לרבנן, או רובא לר' יוסי. אבל רש"י חולק עליהם וסבירא ליה דאין חילוק מקום בתוך הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת, ופולגתיהוה הוא רק בטבעת הגדולה לפי שאין מקום שחיטה למעלה הימנה, [והא דקאמרה המשנה השוחט מתוך 'הטבעת' סתמא, הוא משום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא, ששאר הטבעות אינן שלמות אלא רצועות בשר מהלכות לארכו של קנה, ומחברים ראשי הטבעות].

דף י"ח ע"ב

מו. השוחט בשאר הטבעות, האם שחיטתו כשרה? (רבי יוסי ברבי יהודה, רב ושמואל)

לרבי יוסי ברבי יהודה: השוחט בשאר טבעות [כל הקנה או רוב חלל] אף על פי שאין מקיפות את כל הקנה, שחיטתו

קנין תורה גליון

כשרה, הואיל ומקיפות את רוב הקנה.

לרב ושמואל: אין שחיטתו כשרה בתוכן כלל, אלא בין טבעת לטבעת. דכיון שאין מקיפין את כל הקנה אלא שרצונת הבשר מחברתן לאו קנה ניהו, ואף על גב דמקיפין רוב הקנה. ואף שסוברים לענין הגרמה דסגי ברוב בהכשר דרובו ככולו, לא אמרינן כן אלא במקום שחיטה ושחט רובא. אבל לא אמרינן רובא ככולה לשויה מקום כשר לשחיטה.

מז. האיך אמרו רב ושמואל ד'אף רבי יוסי ברבי יהודה לא אמר אלא בטבעת הגדולה, הרי כברייתא אמר רבי יוסי ברבי יהודה להדיא 'השוחט בשאר טבעות, אף על פי שאין מקיפות את כל הקנה, הואיל ומקיפות את רוב הקנה שחיטתו כשרה'?

צריך לומר דהא דאמרו רב ושמואל דהשוחט בתוך שאר הטבעות שחיטתו פסולה, חולקים על רבי יוסי ברבי יהודה ולא פסקו כוותיה. והא דאמרו דבשוחט בתוך שאר הטבעות 'לא אמר רבי יוסי', צריך לומר דהכי קאמרי 'בשאר טבעות לא אמר' היינו דבזה לא אמר ולא כלום, שאין הלכה כמותו אלא בטבעת גדולה.

מח. מפרשים הנ"ל דסברי דשייך הגרמה אף בשוחט בשאר הטבעות [ולאו דוקא בטבעת הגדולה], האיך יפרשו הא דאמרו רב ושמואל ד'אף רבי יוסי ברבי יהודה לא אמר אלא בטבעת הגדולה, הואיל ומקפת את כל הקנה אבל שאר טבעות לא? ולמה קשה לפרש כן? (ב' דרכים – רש"י)

(א) בשאר טבעות אם חתך 'רוב הטבעת' והגרים ויצא, מודה רבי יוסי ברבי יהודה דפסול, דרוב הטבעת לא הוי רוב הקנה, דהא אין מקיפין את כולה.

קשה לפרש בן-דאם כן מה הקשו על רב ושמואל מהברייתא דרבי יוסי ברבי יהודה, הרי לא איירי הברייתא בהגרים. ואין לומר דודאי איירי בהגרים, דאם לא כן מאי קא משמע לן, אדרבה האיך אפשר לומר דאיירי בהגרים לאחר שחיטת רוב הטבעת. דאם כן היכי מצי רבי יוסי ברבי יהודה להכשירו, הא ודאי לא שחט רוב הקנה. וכי תימא דקא משמע לן דיציאה דשאר טבעות לא חשיב הגרמה [נמה שפירשו במתניתין דלרבי יוסי ברבי יהודה איכא הגרמה גם בשאר טבעות היינו רק לפי מה דס"ד דרב ושמואל אמרו כן בדעת רבי יוסי עצמו דאדרבה בשאר טבעות חמירי טפי; מהרש"א] אם כן למה קאמר רבי יוסי דכשרה 'הואיל ומקיפין את רוב הקנה', האי טעמא לאו משום רובא ומיעוטא הוא, אלא משום דאין כאן תורת הגרמה.

(ב) בשאר טבעות לא קאמר רבי יוסי, אלא בשאר הטבעות אף אם שחט רוב כל חלל 'הקנה' והגרים מודה רבי יוסי ברבי יהודה שהיא פסולה, גזירה רוב הקנה אטו רוב הטבעות שאינו רוב הקנה.

קשה לפרש בן: דאם כן בהדיא הווי מפרשי לה דאסור משום גזרה רוב טבעת אטו רוב הקנה. (ב) כנ"ל דמאי קמותיב לה מברייתא דרבי יוסי ברבי יהודה, הא לא קתני בה הגרמה כלל. ואי בשגריה מוקמת לה, אמאי תלי טעמא ב'הואיל ומקיפין את רוב הקנה', הקפה דידהו מאי אהניא הא בתר חתיכת רוב הקנה אזלינן.

מז. מה הדין בשוחט כולה למעלה מטבעת הגדולה; לרבנן ורבי יוסי ברבי יהודה, ולרבי חנינא בן אנטיגנוס?

לרבנן ורבי יוסי ברבי יהודה, השחיטה פסולה [דלא הכשיר רבי יוסי אלא כשרובה בתוך הקנה, ומיעוטה למעלה מטבעת הגדולה].

אבל רבי חנינא בן אנטיגנוס העיד, דאפילו שחט כולה למעלה מן הטבעת הגדולה, השחיטה כשרה.

נ. למה אכל רבי זירא בהמה שחיתה 'מוגרמת' לפי רב ושמואל, שנשחט בתוך שאר הטבעות, והרי בא ממקומן של רב ושמואל דאמרו שהשחיטה פסולה?

משום דסבר דאף שאמר רב יוסף בר חייא בשמם דהשחיטה פסולה, דלמא שמע השמועה מפי אחד שלא דקדק בדברים כמו שנאמרו.

גליון קנין תורה

נא. מה אמר רב יוסף על דברי רבי זירא שאמר דלמא שמע השמועה מפי אחד שלא דקדק בדברים כמו שנאמרו?

הקפיד עליו ואמר, וכי אני למדתי שמועתי מפי כולי עלמא. אני למדתי מרב יהודה דכשהיו אומרים לו שמועה, והאומרה לו שכח ממי שמעה, היה שונה רב יהודה בשמועתו קבלתיה מפי פלוני, וספק היה בידו אי מפלוני קבלה או מפלוני קבלה.

נב. באיזה מום מתירים שלשה הדיוטות את הבכור לישחט במדינה?

רב יהודה אמר בשם רבי ירמיה ספק משמיה דרב וספק משמיה דשמואל דבמום מבואר וגלוי לכל שהוא מום, במקום שאין מומחה, מתירים אותו בשלשה הדיוטות.

נג. האיך נהג רבי זירא קולא לאכול מוגרמת כזה כשיצא מבבל לארץ ישראל, נהי דסבירא ליה דרב ושמואל לא אמרוה, סוף סוף בבבל נהגו בה איסור, והיוצא ממקום למקום נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם? (כ' תירוצים)

(א) אביי אמר, דלא אמרינן כן אלא כשיוצא ממקום אחד בבבל למקום אחר בבבל, או היוצא ממקום אחד בארץ ישראל למקום אחר בארץ ישראל, או היוצא מארץ ישראל לבבל. אבל ביוצא מבבל לארץ ישראל, כיון דאנשי בבל הם כפופים לבני ארץ ישראל לענין קידוש החדש ולעיבור שנה ולדיני קנסות וכיון שאין סמיכה בבבל, כאשר עולים לארץ ישראל עושין כבני ארץ ישראל אפילו לקולא, ואין צריכין לחלוק כבוד לבבל שיצא משם.

(ב) רב אשי אמר, אפילו אם נימא דהיוצא מבבל לארץ ישראל צריך לנהוג כחומרי המקום שיצא משם, מכל מקום היינו דוקא כשדעתו לחזור למקומו הראשון. אבל רבי זירא אין דעתו לחזור הוה, ולכן לא הוצרך לנהוג כחומרי בבל. [ובתוספות (ד"ה הני) יש שני דרכים, אי היינו דוקא בהולך מבבל לארץ ישראל דאז כשאין דעתו לחזור עכ"פ אין צריך לנהוג כחומרי בבל, או דלרב אשי לעולם נותנים עליו חומרי המקום שדעתו להיות שם ואף מארץ ישראל לבבל].

נד. למה אמרינן דבבבל נהגו לחומרא שלא לאכול מוגרמת כזה, הא רבנן שבאו ממחוזא שבבבל אמרו בשם רב נחמן, דמוגרמת של רב ושמואל כשרה?

'נהרא נהרא ופשטיה' דכל נהר מתפשט במקום שהוא רגיל שם, כלומר כל מקום הולך אחר מנהגו, דיש מקומות בבבל דנהגו כרב ושמואל, ויש מקומות שלא נהגו כוותיהו.

נה. מה נסתפקו בגמ' בהא דאמר רב פפי בשם רבא, שאם פגע בשחיטתו בהחיתין הוה טרפה?

האם כוונתו כשפגע וגם נגע בהן, וכלשון פגע דכתיב ויפגע בו וימת. או דלמא אף אם רק פגע בהן ולא נגע, אלא סמוך להם מאד חתך, וכלשון פגע דכתיב ויפגעו בו מלאכי אלקים גם כן הוה טרפה.

נו. מה הן הארבעה שיטות במקום השחיטה בכובע שלמעלה מן הקנה (אליבא דרבי הנינא כן אנטיגנוס)?

(א) לריש לקיש; כל הכובע כשר לשחיטה.
(ב) לרבי יוחנן, רב פפא בשם רבא, רב אממר בר בר ינוקא בשם רבי חייה בריה דרב אויא, רבינא בשם רב שמן מסוברא בשם מר זוטרא; השחיטה כשר משיפוי הכובע ולמטה, ואף אם חתך החיתין.
(ג) לרב פפי בשם רבא לצד הראשון בגמ', ולמר בר רב אשי; שוחט עד שיגע במקום החיתין. אבל אם נגע בהן, פסולה.
(ד) לרב פפי בשם רבא לצד השני בגמ' (ולפי משי"כ המהרש"א בדעת רש"י הכי איפשטא); אף אם רק פגע בחיתין ולא נגע בהם, השחיטה פסולה.

קנין תורה גליון

נז. האיך נקטינן להלכה בשחיטה במקום הכובע?

להלכה פסקו, דשחיטה כשרה משיפוי כובע ולמטה, ואף אם חתך החיטין.

דף י"ט ע"א

נח. האיך הכשיר רב נחמן שחיטה שהיה כולו משיפוי הכובע ולמטה, כנגד שיטת רבנן דסוכרים שצריך כולו בתוך טבעת הגדולה, וכנגד רבי יוסי ברבי יהודה דצריך לפחות רובו בתוך טבעת הגדולה?

דקיבל שמעתתא דאמוראים שפוסקים כרבי חנינא בן אנטיגנוס שחלק על רבנן ורבי יוסי, והעיד על 'מוגרמת' להכשירה אף בשוחט כולה למעלה מן הטבעת, ובלבד שיהא משיפוי הכובע ולמטה.

נמ. מה הראיה שרבי חנינא בן אנטיגנוס הכשיר אפילו כשנשחט כולה למעלה מן הטבעת הגדולה, דלמא הא דאמר 'מוגרמת' כשרה היינו כשהיה רובו בתוך הטבעת הגדולה ומיעוטה למעלה ממנו, וכשיטת רבי יוסי ברבי יהודה?

דאם לא קאי רבי חנינא אלא על מוגרמת דרבנן, הוה ליה למימר 'העיד עליה' דמשמע דאסתמא דלעיל מיניה קאי, דקתני מוגרמת פסולה לרבנן. ומדאמר 'העיד על מוגרמת' שמע מינה דקאי על שניהם, הן מוגרמת דרבנן והן דרבי יוסי.

ס. ללישנא קמא דרב הונא בשם רב אסי במחלוקת דרבי יוסי ברבי יהודה ורבנן, מה הדין, ולמה; (א) שחט תחלה בתוך הטבעת שני שלישי הגרמת, ואחר כך הגרים שלישי האחרון, (ב) התחיל לשחוט שלישי הראשון למעלה מן הטבעת, ושחט שני שלישים האחרונים במקום שחיטה?

שחט תחלה בתוך הטבעת שני שלישי הגרמת, ואחר כך הגרים שלישי האחרון; לרבנן פסולה משום דבעינן כולה שחיטה בטבעת גדולה או למטה הימנה. לרבי יוסי ברבי יהודה כשרה משום דרובו ככולו. התחיל לשחוט שלישי הראשון למעלה מן הטבעת, ושחט שני שלישים האחרונים במקום שחיטה; לכולי עלמא פסולה - ואף לרבי יוסי. דיציאת חיותא של בהמה ברוב סימן הוא, וכשנחתך רוב הסימן לא נחתך אותו הרוב על ידי שחיטה.

סא. ללישנא בתרא דרב הונא בשם רב אסי במחלוקת דרבי יוסי ברבי יהודה ורבנן, מה הדין, ולמה; (א) שחט תחלה בתוך הטבעת שני שלישי הגרמת, ואחר כך הגרים שלישי האחרון, (ב) התחיל לשחוט שלישי הראשון למעלה מן הטבעת, ושחט שני שלישים האחרונים במקום שחיטה?

שחט תחלה בתוך הטבעת שני שלישי הגרמת, ואחר כך הגרים שלישי האחרון; לכולי עלמא כשרה, דהתנן רובו של אחד כמזהו.

התחיל לשחוט שלישי הראשון למעלה מן הטבעת, ושחט שני שלישים האחרונים במקום שחיטה; לרבי יוסי ברבי יהודה, כשרה, כמו דאמרינן לקמן (דף כ"ט.). שאם היה חצי קנה פגום מאליו, והוסיף עליו כל שהוא בשחיטה וגמרו, שחיטתו כשרה, ואף על גב דכאשר יצא חיותא לא היה רובא בשחיטה. הכא נמי השחיטה כשרה אף שהגרים שלישי תחלה, דאינו אלא כפגימה בעלמא, וכאשר מוסיף עליה ושחט רוב, לא נפסלה. ונמיהו הכא בתוספת כל שחו לא סגי ליה, דלא מצטרפא הגרמה לאכשורי לשחיטה הואיל ולא מקום שחיטה הוא.

לרבנן, פסולה, ולא מהני מה שיצאה חיותו בשחיטה. דשאני התם דהפגם הוא במקום שחיטה, וכיון דאין טרפות בקנה עד שתפסק רובא הוה כאילו לא נפגמה. ואע"ג דכאשר יצא חיותא לא היה כל הרוב בשחיטה, מכל מקום במקום שחיטה יצא כוליה חיותא. אבל הגרמה לאו שחיטה הוא, ולאו מקום שחיטה הוא, וכשיצא חיותא ברוב הראשון של סימן, בפסול יצא כיון דחצי מהחיות יצאה שלא במקום שחיטה.

גליון קנין תורה

סב. האריך יש לדחות הראיה להכשיר לכולי עלמא בששחט תחלה בתוך הטבעת שני שלישי הגרגרת ואחר כך הגרים שלישי האחרון מהא דתנן לקמן (דף כ"ז), דרובו של סימן הרי הוא כמורה?

דיתכן שהמשנה שם אזיל אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה. ולא דכל היכא דאמרינן דין רוב' לא אזיל אלא כרבי יוסי ברבי יהודה. אלא היכא דמצינו רוב' אצל שחיטה, היינו כרבי יוסי ברבי יהודה. אבל לרבנן לא אזלינן בשחיטה בתר רוב, כדשמעינן ממשנתינו שלא אזלי בתר רוב בשחיטה כשהגרים חוץ למקום שחיטה במיעוטה.

סג. במוגרמת של רבי חנינא וכששחט למטה משיפוי הכובע והגרים למעלה, מה הדין, ולמה; (א) כשהגרים שלישי, שחט שלישי, והגרים שלישי, (ב) כששחט שלישי, הגרים שלישי, ושחט שלישי?

(א) הגרים שלישי שחט שלישי והגרים שלישי: לרב יהודה בשם רב: טרפה, דבעינן רובא בשחיטה, וליכא. לרב הונא בשם רב: כשרה, דכאשר יצאה חיותא דבהמה היה בשחיטה, דשלישי האמצעי ברוב סימן הוא. (ב) שחט שלישי הגרים שלישי ושחט שלישי: לרב יהודה בשם רב, השחיטה כשרה, משום דרובא היה על ידי מעשה שחיטה. לרב הונא מסברת עצמו ונלרב חסדא מוכח כן ממימריה דלעיל בשם רב: טריפה הוא.

דף י"ט ע"ב

סד. למה רצה רב הונא לחזור ממה שאמר דשחט שלישי הגרים שלישי ושחט שלישי הוה טריפה? ולמה אמר לו רב חסדא שלא לחזור מדבריו?

רב הונא רצה לחזור משום: (א) רב יהודה אמר דינו בשם רב, ורב הונא לא שמע מרב אחרת. (ב) אף שהשלישי האמצעי לא היה בשחיטה, מכל מקום הרי היה רובו של סימן בשחיטה. אמר לו רב חסדא שלא לחזור: דממה שאמר רב הונא בשם רב באופן שהגרים שלישי ושחט שלישי והגרים שלישי, דהיא כשרה, מבואר שאין הדבר תלוי ברובא דשחיטה אלא דצריך שיצא חיותא בשחיטה, דהיינו שלישי האמצעי. וכמו כן הכא פסול, משום דיצא חיותא כשהיה עומד בשלישי האמצעי בהגרמה ולא בשחיטה.

סה. מהיכן רצה רב נחמן לפשוט השאלה בשחט שלישי הגרים שלישי ושחט שלישי? והאריך דחו ראיתו?

רב נחמן רצה לפשוט: מהא דאמר רבי אלעזר בר מניומי, דשחיטה העשויה כמסרק - שחתך, והטה ממקומו, וחזר למקומו - כשינים של מסרק, השחיטה כשרה. והכא נמי שהתחיל בשחיטה, והגרים, וחזר לשחיטה, השחיטה כשרה. ודחו ראיתו: דלמא לא הכשיר רבי אלעזר בר מניומי אלא באופן שכל השחיטה היה במקום שחיטה, אלא שהטה ממקומו בתוך המקום השחיטה. דהוה אמינא דצריך להיות שחיטה מגולה ונכרת, וקא משמע לן דלא בעינן כן. אבל כשהגרים חוץ למקום שחיטה, דלמא הוה טריפה.

סו. מה פסק רב יהודה באופנים אלו; (א) היה חצי קנה פגום בצדו החיצון, ושחט במקום הנקב? (ב) היה חצי קנה פגום בצדו הפנימי לצד המפרקת, ושחט ופגע בנקב?

(א) היה חצי קנה פגום בצדו החיצון, ושחט במקום הנקב, שחיטתו כשרה. (ב) היה חצי קנה פגום בצדו הפנימי לצד המפרקת, ושחט ופגע בנקב, שחיטתו פסולה.

גליון קנין תורה

סו. מה הדין, ולמה; (א) שחט עובד כוכבים חצי קנה וגמר ישראל? שחט ישראל חציה וגמר עובד כוכבים?

(א) שחט עובד כוכבים חצי הקנה וגמר ישראל, השחיטה כשרה משום דנמצא שיצא חיותה דבהמה ביד ישראל. ולא נפסל בחצי הראשון, דלא נעשית טריפה על ידי פסוקת הגרירת אלא כשנפסק רובא.
(ב) שחט ישראל חצי הקנה וגמר עובד כוכבים, השחיטה פסולה משום דלא עביד ישראל שיעור שחיטה בתחלה.

סח. האיך רצה רבי אלעזר לבאר לפי זה החילוק בין שחט במקום הנקב, לשחט ופגע בנקב? והאיך דחה רבי יוחנן הסביר?

רבי אלעזר ביאר: אם שחט במקום הנקב, נעשה כמי ששחט עובד כוכבים חצי קנה וגמר ישראל, דנמצא שיצא חיותה דבהמה ביד ישראל. אבל בשחט ופגע בו נקב, נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים, דהשחיטה פסול משום דלא עביד ישראל שיעור שחיטה בתחלה.

רבי יוחנן דחה: בשלמא כאשר שחט ישראל וגמר עובד כוכבים, פסולה, דכיון שהיה קנה שלם לפניו והוה ליה לישראל לשחוט רובא ולא שחט אלא חציו, לאו מידי עבד. דכיון דחיותא אינו יוצא בחצי קנה והוה ליה כאילו עדיין קנה שלם, כי אתא עובד כוכבים אחריו דמי כמי שעשה כל השחיטה, דהא חיותא בידיה נפקא. אבל הכא דשחט ופגע בנקב, הרי שחט כל הנמצא בה, ולא נעשה טריפה על ידי חצי קנה והוה תחילה כקנה שלמה. ואם כן מה לי שחיטה במקום נקב, ומה לי שחיטה ופגע בו נקב.

סז. מה הדין של מקומות אלו לענין שחיטה ומליקה, ולמה; (א) צדדין, (ב) עורף, (ג) מול העורף, (ד) צואר?

(א) צדדין: שחיטה כשרה לכתחלה. מליקה פסולה אפילו בדיעבד, דבמליקה כתיב ממול ערפו דהיינו מאחוריו ולא מן הצדדין.

(ב) עורף [בשלל החזיר הסימנין]: שחיטה פסולה, לפי ששובר המפרקת לפני חיתוך הסימנין. מליקה פסולה דממול ערפו אמר רחמנא, ולא ערפו.

(ג) מול העורף [בשלל החזיר הסימנין]: שחיטה פסולה, לפי ששובר המפרקת לפני חיתוך הסימנין. מליקה כשרה, דוהוא מצות מליקתו לכתחלה להתחיל מן העורף ולחתך בשר ומפרקת עד שמגיע לסימנין.

(ד) צואר: שחיטה כשרה, והוא דרך רוב שחיטות. מליקה, פסולה.

ע. במה שאמרה המשנה ה'עורף' האם הכוונה להעורף ממש אחורי הפרצוף, או למול העורף אחורי הצואר? ומנא לך?

העורף היינו מול העורף שתחת הצואר. וילפינן כן: (א) מדכתיב ממול ערפו ולא ערפו ממש. (ב) מהא דתנן סיפא דמשנתנו ש'כל העורף כשר למליקה', ואם איירי בעורף ממש, הרי אינו אלא דבר מועט. אלא שמע מינה דהכוונה למול העורף שהוא ארוך.

עא. מה הראיה דהא דכתיב 'מול העורף' היינו מול הרואה את העורף אחורי הצואר?

דכתיב בבלק והוא יושב ממולי והתם על כרחך לא היו בני ישראל על בלק ממש, אלא שהיה רואה אותם. ואם כן ממול ערפו נמי היינו מול הרואה את העורף. אלא דמפסוק זה לבד אין ללמוד אלא שהוא מול הרואה את העורף, אבל עדיין אין אנו יודעין מהו 'עורף' עצמו. וזה יש ללמוד מהפסוק כי פנו אלי עורף ולא פנים, ולא כתיב 'כי פנו אלי עורף ולא צואר' דהיינו גרון, שמע מינה דעורף דקרא לאו כנגד הגרון הוא, אלא כנגד הפנים הוא, ומול הרואה את העורף הוי אחורי הגרון.

גליון קנין תורה

עב. כהא דאמרו בני רבי חייא 'מצות מליקה הוא שמחזיר סימנים לאחרי העורף, וחותר הסימנין לבדן ולא המפרקת', באיזה שני דרכים אפשר לפרש דבריהם?

- (א) דלכתחלה מצותו למלוך שדרה ומפרקת כולה תחלה עד שמגיע לסימנין. אלא שאם החזיר הסימנין ומלקן לבדן, אף זו היא מצותה.
- (ב) דמצותו הוא דוקא שיחזיר הסימנין אחרי העורף ולמלקן שם. אבל אם לא החזיר הסימנין, אלא חתך השדרה תחלה, המליקה פסולה.

דף כ' ע"א

עג. באיזה משני דרכים הנ"ל הוכיחו בגמ' מהא דתנן במשנתינו 'השוחט מן העורף שחיטתו פסולה, והמולק מן העורף מליקתו כשרה'?

דאף כשלא החזיר הסימנין אחורי העורף המליקה כשרה. דודאי אין לומר דאיירי המשנה כשהחזיר הסימנין אחרי העורף, דאם כן בשחיטה נמי יהא כשר, דמאי שנא משוחט מן הצדדין ששחיטתו כשרה. אלא על כרחך איירי המשנה כשלא החזיר הסימנין לאחוריו, ולכן שחיטתו פסולה משום דחתך המפרקת לפני שהגיע לסימנין, ונטרפה. וכיון דמכל מקום במליקה כשרה, על כרחך דכוונת בני רבי חייא הוא דאף מחזיר סימנין כשר.

עד. האיך הוכיח רבי ינאי מהא דתנן במשנתנו 'נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה, כשר במליקה פסול בשחיטה', דלא כבני רבי חייא?

דהא כבר נתבאר במשנתנו דעורף פסול בשחיטה וכשר למליקה, וצואר כשר לשחיטה ופסול במליקה. ואם כן על כרחך באה ללמד דין אחרת. והיינו למעט שאם החזירו הסימנין לאחורי העורף, דכשר בשחיטה ופסול במליקה, ודלא כבני רבי חייא.

עה. למה אין לדחות, דהמשנה נקטה משום סיפא ד'כשר במליקה פסול בשחיטה', ובאה למעט שן מחוברת וצפורן מחוברת, דפסולה בשחיטה?

דהא להדיא תנן לעיל (דף ט"ז): דאין שוחטין בצפורן מחוברת.

עו. למה אין לדחות, דנקטה משום רישא ד'כשר בשחיטה פסול במליקה', ובאה למעט שן תלושה וצפורן תלושה, דכשרה בשחיטה ופסולה במליקה? (רש"י)

דשן או צפורן תלושה לאו מילתא היא דנימא 'כשר בשחיטה ופסול במליקה', דהא בתלוש לא מיקריא מליקה, ואפילו 'מליקה פסולה' לא מיקריא, דהא פירש לן קרא דמליקה בעצמו של כהן היתה, ובכלי לא מיקריא מליקה, דלא אשכחן בכלי דמיקריא מליקה, דכתיב והקריבו הכהן אל המזבח, וכי תעלה על דעתך שזר קרב גבי מזבח, אלא מגיד שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן.

קנין תורה גליון

עו. למה קשה לפרש דמה דרצה רבה בר בר חנה לאוקמה לייתורא דמתניתין דבא למעט שן וצפורן היתה כוונתו לשן וצפורן תלושים, ועל דרך הנ"ל דבא לומר דאף דכשרים לשחיטה פסולים למליקה? (רש"י)

(א) דתלוש לא מיקריא מליקה כלל וכנ"ל, (ב) למה הוזכר שן וצפורן כלל, לימא למעוטי 'תלוש' דפסול במליקה, (ג) דלפי זה צריך לפרש דמה דפרכינן שן וצפורן בהדיא קתני להו, היינו בתורת כהנים, והא נמי ליתא דלא פרכינן 'בהדיא קתני לה', אלא אם כן שנויה במשנה, דרוב ברייתות שבתורת כהנים ושבתוספתא שנאום חכמים במשנתנו, ולא פרכינן הכי, אלא היכא דסתם במתניתין תרי זמני, או בחד מסכתא או בתרתי.

עח. האיך אפשר לדחות ראיית רבי ינאי? ואליבא דמי קאי?

אפשר לדחות שהמשנה באה בזה למעט 'מוליך ומביא' דכשר בשחיטה ופסול במליקה, למאן דאמר 'מוליך ומביא' במליקה פסול. אבל למאן דאמר 'מוליך ומביא' גם במליקה כשר על כרחך צריך לומר כרבי ינאי.

עז. באיזה שני דרכים אפשר לפרש דברי רב כהנא, 'מצות מליקה קוצץ בצפרנו, ויורד ודורס בצפורן המפרקת והסימנין, וזו היא מצותה'?

רבי אבין דייק מדבריו שאינו כשר אלא אם קוצץ ויורד, אבל אם מוליך ומביא פסול. רבי ירמיה אמר, אדרבה, כל שכן דמוליך ומביא במליקה כשר. והא דאמר קוצץ ויורד 'זו היא מצותה', צריך לומר ד'אף זו היא מצותה'.

פ. הא דאמר רבי ירמיה בשם שמואל, 'כל מקום הכשר בצואר לשחיטה, כנגדו במול העורף כשר במליקה' דמשמע הא פסול לשחיטה פסול למליקה, האם בא למעט נעקרו הסימנין ממקום חיבורן ללחי של עוף, ולמה?

אין לומר דבא למעט עיקור סימנים, דהא שנה רמי בר יחזקאל בברייתא, דאין עיקור סימנין בעוף, ואפילו לשחיטה כשר אותו צואר, וכל שכן דכשר למליקה.

פא. האם בא למעט מליקה בראש העוף במקום העורף דפסול, ולמה?

אין לומר דבא למעט מליקת עורף שהוא פסול, דפשיטא הוא דהא להדיא כתיב ממול ערפו, ולא בראשו שהוא ערפו ממש.

פב. ולמה אין לפרש דהיא גופה אתא לאשמועינן דכל מול העורף כשר למליקה?

דהא בהדיא תני לה במתניתין.

פג. למסקנא, מה בא שמואל למעט?

לפסול מליקה שהתחיל במקום שמתחיל הראש לשפע, והוא נמי שיפע מליקתו והגרים עד שבא למקום הסימנים נגד מקום השחיטה וגמר רוב מליקתו שם, [דאי עבד רובא בשיפוי הראש, דהיינו עורף ממש, לא איצטריכא ליה לשמואל, דהא 'מול' בהדיא כתיב, אלא דמיירי כשרק מיעוטא הוא דעבד התם].

גליון קנין תורה

פד. כמאן אזיל הא דממעט מליקה שהתחיל במקום שיפוי הראש?

כדאמר רב הונא בשם רב אסי לענין שחיטה, שאם הגרים שלישי הראשון חוץ למקום שחיטה, ושחט שני שלישי במקום שחיטה, לכולי עלמא השחיטה פסולה משום התחלת השחיטה במקום פסול, והכא נמי במליקה פסולה.

דף כ' ע"ב

פה. בהא דשנה רמי בר יחזקאל דאין עיקור סימנין בעוף; מה הסברא לומר דאזיל דוקא למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה, ומה הסברא לומר דאזיל דוקא למאן דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה?

למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה: כיון דאינו אלא מדרבנן, לא החמירו לפסול השחיטה בעיקור סימנין. אבל אם יש שחיטה לעוף מן התורה, יש עיקור סימנין בעוף כמו שיש לבהמה.
למאן דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה: כיון דהוה הלכה למשה מסיני או ילפינן ליה בהיקש שנזכרה בסיני, יש לומר דהכי אגמריה רחמנא דאין פסול עיקור בעוף. אבל אם אין שחיטה לעוף מן התורה אלא מדברי סופרים, כיון דסמכו רבנן לתקן לה שחיטה מבהמה, לכולה מלתא כבהמה תקון, ואף לענין פסול עיקור סימנין.

פו. במאי איירי הא דשנה רמי בר יחזקאל ברייתא דאין עיקור סימנין בעוף; במליקה, או בשחיטה? (לריבא בשם רבין בר קיסי, ולרבי ירמיה בשם שמואל)

לריבא בשם רבין בר קיסי: דוקא במליקה, דכיון שאין פוסלים בה דרסה וחלדה, עיקור סימנים נמי אינו פוסל בה. אבל בשחיטת עוף, יש פסול עיקור סימנין.
לרבי ירמיה בשם שמואל: אף בשחיטה אמר כן, [דהרי אמר כל הצואר הכשר לשחיטה כשר למליקה מאחוריו, ויש לדייק מדבריו, דמקום שפסול לשחיטה, פסול למליקה. ואם צואר שנעקר ממנו סימנין פסול לשחיטה, גם מליקה הוה פסולה בה. אלא על כרחך סבירא ליה דאף לשחיטה אין עיקור סימנין, ולכן כל מקום שכשר לשחיטה כשר למליקה, ומקום הפסול לשחיטה פסול למליקה].

פז. האם קיימא לן בשחיטת עוף בהא דשנה רמי בר יחזקאל? (רש"י)

בשחיטה לית הילכתא כמתניתא דרמי בר יחזקאל, דהא תניא לקמן (דף כ"ח.) שחט את הוושט ואחר כך נשמטה הגרגרת, כשרה. נשמטה הגרגרת ואחר כך שחט את הוושט, פסולה. שחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה, ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה, או לאחר שחיטה, זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה. אלמא דיש עיקור בעוף, נהא בעוף קמיירי מודתני שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה. דעוף הכשרו בסימן אחד. ואף דגם הא דרמי בר יחזקאל מתניתא היא, תריץ הא כמאן דאמר יש שחיטה בעוף מן התורה, והא כמאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה, וכיון דלא איפסיק הילכתא קיימא לן בשל תורה הלך אחר המחמיר.

פח. בהמה שנשברה מפרקתה עם רוב בשר שעל המפרקת מאחורי הצואר, ועדיין מפרכסת, האם דינה כנבילה או טריפה?

הוה נבלה ומטמאה מיד, ושחיטה דלאחר מכאן אין מטהרה מידי נבלה.

קנין תורה גליון

פ.ט. עוף טהור שנתנבלה האם מטמאה במגע, או באכילה? ומנלן? (רש"י)

עוף טהור אינו מטמא במגע, אבל האוכל נבלת עוף טהור מטמא בגדים שהוא לבוש בשעה שבולעה, ולא בגדים שקודם לכן ולא בגדים שלבש אחר שהיא במעיו.

וילפינן לה: דכתיב נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה, וכתיב נמי והנפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וטהר, ובעוף משתעי קרא דכתיב לא יאכל לטמאה 'בה' בה משמע מיעוטא מי שאין לה טומאה אלא אכילתה כדכתיב לא יאכל, וכתיב 'בה', כלומר שאין לה טומאה רק בבליעה. והרי נבלת בהמה מטמאה במגע כדכתיב והנוגע בנבלתה וגו' הלכך על כרחך בעוף משתעי.

צ.ב. בהמה שנתנבלה האם מטמאה בגדים בבית הבליעה מקל וחומר 'מה העוף שאינו מטמא במגע ובמשא, מטמא בבית הבליעה, בהמה שמתמאה במגע ומשא אינה דין שתטמא בבית הבליעה?' ומנלן? (רש"י)

אם תחב לו חבירו נבילה בבית בליעתו, והוא לא נגע בה שלא נטמא במגעה, [ומה שתוך פיו נוגע בו אינו מטמא דטומאת בית הסתרים לא מטמא טומאת מגע], ובטומאת משא נמי אינו טמא כגון שלא זו עד שבלעה, אינו מטמא משום אכילתו כדרך עוף דכתיב מיעוטא 'בה', בה אתה מיטמא בבית הבליעה, ואי אתה מיטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה.

צ.א. למה נאמר בטומאת נבלת בהמה 'והאוכל מנבלתה', הא אינה מטמאה רק במגע ומשא ולא באכילה? (רש"י)

ליתן שיעור לנוגע ולנושא כשיעור אכילה, שאינה מטמאה רק בכזית.

צ.ב. בהמה או עוף טריפה של קדשים ששחטן, האם מטמאין? (רש"י)

בהמת קדשים טריפה ששחטה מטמאה מדרבנן, אבל טומאת בית הבליעה דעוף אינו מטמאה.

צ.ג. האם יש להוכיח דשבירת המפרקת עושה נבילה, מהא דתנן, המולק עוף קדשים בסכין הוה נבלה ומטמא בגדים בבית הבליעה? (לפי ההרה אמינא, למסקנא)

לפי ההרה אמינא: מוכח מהתם דהוה נבילה, דהא מליקת סכין כיון דלאו מליקה היא הוה כשובר מפרקתו, ואי לא הוה רק טרפה בעלמא, כשמגיע לסימנין אחר כך וחותרין בסכין הרי זו כשוחט את הטרפה, והרי קיימא לן דטרפה ששחטה אינה מטמאה. וכיון דתנן דמטמא כנבילה, על כרחך דשבירת המפרקת הוה כנבילה, ושוב לא מהני לה שחיטת סכין. למסקנא: אין ראייה משם, דמליקת סכין דהתם לאו שחיטה היא כלל, ולכן הוה נבילה.

צ.ד. למה אין מליקה בסכין בכלל 'שחיטה'? (שני דרכים)

(א) לרב הונא, משום דלאחר שנתפרקו פרקי העצם ננעץ הסכין תחת העצם, וכשחותך הסכין תחת העצם הויא לה 'חלדה'.

(ב) לרבא, מפני שהוא דורס ממש ולא מוליך ומביא, כדאמרן לעיל במליקה (דף כ.). דקוצץ ויורד וזו היא מצותה.

צ.ה. למה לא תירין רב הונא מפני שהוא דורס? ולמה לא תירין רבא משום חלדה?

רב הונא לא אמר הטעם משום דהוא דורס, משום דקסבר שאם מוליך ומביא במליקה כשר. וההיא דמלק בסכין סתמא קתני, לא שנא קוצץ ויורד ולא שנא מוליך ומביא.

גליון קנין תורה

רבא לא אמר הטעם מפני שהוא מחליד, משום דקסבר דחלדה הוה רק כשהוא כחולדה הדרה בעיקרי בתים שהוא מכוסה. אבל הכא אף על פי שהעצם אינו מתפשט כל כך לגלות בית השחיטה, מיהו הסכין נראה ומגולה כל זמן חתיכתו, ולא הוה חלדה.

צו. אם כשנשברה המפרקת ורוב בשר עמה הוה נבילה משום דכבר מתה, למה אמרה תורה דבעינן במליקה חתיכת סימנין, וכי לאחר שהיא כמתה בשבירת העצם ורוב בשר, למה עומד ומולק שוב הסימנין?

דכשעושה מליקה חותך מתחלה השדרה ומפרקת בלא רוב רוחב הבשר של מפרקת, דאכתי לאו מתה היא. דלא קאמר זעירי שדינו כנבלה, אלא אם כן נשברה המפרקת ורוב בשר עמו.

צו. אם שבירת המפרקת הוה רק כטריפה, למה אין להקשות וכי לאחר שהיא טריפה למה עומד ומולק? (רש"י)

שזהו דרך הכשרה, דאף על גב דאם שהה והניחה לאחר שעשה בה מעשה הוה טריפה, היכא דגמרה למילתיה אין כאן טרפות. וכן בכל השוחטין משנקב הוושט יש כאן מעשה טרפה, וכי גמר שחיטתו מיתבשר אם לא שהה שיעור שהייה.

צב. למה אין להקשות למה עולת העוף צריך מליקת שני סימנים, והא כיון שעוף מתה בסימן אחד, למה עומד ומולק סימן השני? דהתם אינו עושה כן משום 'מליקה', אלא כדי לקיים בה מצות 'הבדלה'.

צג. אם חתיכת הסימנין אינו משום מצות מליקה אלא משום הבדלה, למה אין העור צריך הבדלה; האיך תירצו להחזיק אמינא? האיך נדחה? והאיך תירצו למסקנא?

להחזיק אמינא: רק דבר שמעכב בשחיטה מעכב בהבדלה, ולכן סימנין דשחיטה תלה בהו רחמנא, גבי הבדלה מעכבי. אבל עור שאינו מעכב בשחיטה - שאילו קודם שחיטה ניטל כל העור כשרה - אינו מעכב בהבדלה. ונדחה: דאין לומר שאינו מעכב בהבדלה אלא מה שמעכב בשחיטה, דהא מיעוט סימנין אינו מעכב בשחיטה, ומכל מקום הבדלה מעכב בה לרבנן דסברי דבעולת העוף לא די בשחיטת רוב שנים, אלא בעינן לשחוט שני הסימנים כולן. למסקנא: צריך לומר דכל 'שישנו' בכלל שחיטה כגון שני הסימנין, ישנו בהבדלה. אבל עור שאין מצות שחיטה נזכרת בו כלל, אינו בהבדלה.

דף כ"א ע"א

ק. האיך מתפרש הברייתא ד'עולת העוף צריך חתיכת שני סימנים, או רוב שני סימנים, הרי לרבנן צריך שני הסימנין כולן ולא סגי ברוב, ולרבי אלעזר ברבי שמעון הרי צריך רוב הסימנין דוקא ולא יותר? (שני דרכים)

(א) הכי קאמר, מולק שנים לרבנן, או רוב שנים לרבי אלעזר ברבי שמעון. (ב) כולו אזיל כרבי אלעזר ברבי שמעון, והכי קאמר שוחט שנים שדומין לשנים, דהיינו דלכתחלה בעינן שיחתוך רוב להדיא שיהא נראה לעינים שהוא רוב. ובדיעבד חותך רוב שנים, דהיינו אפילו רוב מצומצם שאינו נראה להדיא כשנים.

קא. נשברה מפרקת באדם ורוב בשר עמה, האם דינו כמת?

דינו כמת שמתמא באהל.

גליון קנין תורה

קב. למה במעשה של עלי שנשבר מפרקתו בלא רוב בשר, מכל מקום קראו 'מת'? ומהיכן יש לדייק כן?

דאדם זקן שאני, דכתיב ויהי כהזכירו את ארון האלקים ויפול מעל הכסא אחורנית בעד יד השער ותשבר מפרקתו וימת כי זקן האיש וכבד וגו' אלמא שמפני זקנותו מיהר למות.

קג. אדם שנקרע כדג ועדיין מפרכסת; באיזה אופן מטמא באהל, ובאיזה אופן אינו מטמא באהל?

מטמא באהל: כשנקרע מגבו. אינו מטמא באהל: כשנקרע מלפניו.

קד. באיזה אופן קרוי עשאה לבהמה כ'גיסטרא' שדינה כנבלה? (ג' אופנים - רש"י)

(א) כשחנתכה לרחבה, (ב) בצוארה כולו, (ג) בשדרה עד חלל הגוף.

קה. בהמה שניטל הירך שלה האם הוה טריפה או נכילה?

אם ניטל העצם עם קצת הבשר הפנימי, ונשאר בשר העליון והעור עד חצי הירך או שלישיטו, וחופה את המכה, הויה טרפה [כדתנן] (לקמן דף עו.) בהמה שנחתכו רגליה, דהיינו האחרונים מן הארכובה ולמעלה, טרפה]. אבל כשנטל כל הבשר עד שנראית גומא של מקום החתך כעין חלל הויה נבלה, ואפילו בחייה מטמאה.

קו. בהמה שניטל כל בשר הירך ממוקום חיבורו, באיזה אופן משערים אם 'נראית גומא של מקום החתך כעין חלל', שדינה כנבלה?

כשרבוצה על יריכה, ומתכסת יריכה ברביצתה, ונראית חסרונה כשהיא רבוצה.

קי. הא דתנן במס' אהלות לענין שמונה שרצים, שאם 'הותזו' ראשיהן, שדינם כמתים וטמאים ואף על פי שמפרכסין, מה נקראו 'הותזו'; לריש לקיש, ולרב אסי בשם רב מני?

לריש לקיש: 'הותזו' ממש.

לרבי אסי בשם רבי מני: כהבדלת עולת העוף, לרבי אלעזר ברבי שמעון דסובר דבעולת העוף חותכין רוב שנים, וחולק על ריש לקיש.

דף כ"א ע"ב

קכ. הא דכתיב בעולת העוף של חובה ואת השני יעשה עולה במשפט, על איזה משפט הקצוב במקום אחר קאי, ולענין איזה דין? (ג' שיטות)

(א) לתנא קמא: כמשפט חטאת בהמה, שעולת עוף זו באה חליפין לו, לענין; (א) שאינה באה אלא מן החולין, ולא ממעות מעשר שני, (ב) שאינה באה אלא ביום, (ג) שאין עבודתיה כשרות אלא בידו הימנית.

(ב) לרבי ישמעאל: כמשפט חטאת העוף דכתיב לעיל מיניה. ואיתקש להא דבחטאת העוף כתיב ממול ערפו, ובמליקת עולת נדבה לא כתיב אלא ומלק את ראשו והקטיר, וכאן בעולת העוף של חובה לא כתיבה מליקה כלל, וזו למידה מזו דצריכה מליקה ממול העורף.

(ג) לרבי אלעזר ברבי שמעון: כמשפט חטאת העוף. ולענין דכמו בחטאת העוף כשאחזו הראש בגוף מזה, דהא כתיב ולא יבדיל. אף עולת העוף לא יפריד הראש מהגוף לגמרי, אלא כשהם מחוברים מזה.

קנין תורה גליון

קטז. מנלן שאין הטאת בהמה קרבה אלא ביום? (רש"י)

דכתיב בפרשת יום הכיפורים כי 'ביום' הזה יכפר עליכם.

קי. מנלן שאין עבודות הטאת בהמה כשרות אלא ביד ימין? (רש"י)

דכתיב בה ולקח 'הכהן' מדם החטאת 'באצבעו', וקיימא לן במס' מנחות (דף י.) כל מקום שנאמר אצבע וכהונה, אינו אלא בימין.

קיב. כמה מן הסימנין צריך להתוך בעולת העוף; לתנא קמא, רבי ישמעאל, ולרבי אלעזר ברבי שמעון?

לתנא קמא ורבי ישמעאל: חותך שניהן לגמרי, עד שמבדיל הראש מהגוף.
לרבי אלעזר ברבי שמעון: חותך רוב שנים, אבל אינו מפריד הראש מהגוף לגמרי, אלא משאירן מחוברין.

קיג. למה אין התנא קמא מפרש 'כמשפט הטאת העוף', ולא שמעינן שלא תיטען הבדלה כמליקתה?

דכתיב בעולת העוף של נדבה והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו וגו', מדלא כתיב 'זהקריבו' אלא 'זהקריבו', משמע חלוקה הקרבתו של עולת העוף מהקרבת אחרים. גילה לך הכתוב שלא תלמד מליקת עולת העוף ממליקת חטאת העוף.

קיג. למה אין התנא קמא מפרש 'כמשפט הטאת העוף' דסליק מיניה, ולהנך דברים גופייהו, דהוה כחטאת העוף שבאה מן החולין, ביום, ובימין? (רש"י)

דבחטאת העוף לא כתיבא ביה חולין בהדיא, אלא בבהמה כתיב, ובהיקש יליף מינה לעוף מדאיקרי חטאת, ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ולומד בהיקש בקדשים.

קיד. לתנא קמא דאיתקיש לחטאת בהמה, למה לא ילפינן דמה בהמה כשרה ברוב שני סימנין, אף עולת העוף של חובה כשרה ברוב שני סימנין?

משום דכתיב בעולת העוף של נדבה ומלק את ראשו, והקטיר המזבחה, ונמצה דמו, וכי לאחר שהוא מקטירה מוצה את דמה. אלא דלכן הסמיך הפסוק הקטרה למליקה לאשמעינן שמולקו כדרך הקטרתו, מה בהקטרה מקטיר הראש בעצמו והגוף בעצמו, אף במליקה יהא הראש בעצמו והגוף בעצמו, והיינו שחותך שני הסימנין כולן [ואפילו היא עדיין מחובר בעור, חשיבא הבדלה].

קטז. מנלן דבחקטרה מקטיר הראש בעצמו והגוף בעצמו? (רש"י)

דכתיב ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ואחר כך כתיב ושע אותנו בכנפיו והקטיר אותו הרי הקטרת הגוף אמורה, הא מה אני מקיים הקטרה ראשונה, בהקטרת הראש, אלמא ב' הקטרות הן והשטוע מבדיל ביניהן.

קנין תורה גליון

ק"ז. לרבי ישמעאל דאיתקיש לחטאת העוף, למה לא אמרינן מנה חטאת העוף מולק סימן אחד ואינו מבדיל אלא מניחו מחובר בסימן אחד, אף באן מולק ואינו מבדיל כלל בסימן אחד?

דלכך כתיב בעולת העוף של נדבה והקריבו דמשמע שנתן לה הכתוב הקרבה לעצמה וחלוקה מדין הקרבת חטאת העוף. דבחטאת העוף מולק ואינו מבדיל אלא סימן אחד, ובעולת העוף של חובה חותך שניהם. ומאחר שכתוב אחד הקישן לחטאת העוף וכתוב אחד חלקן חטאת העוף, מסתבר דהוקש לענין שמולק ממול עורף [דסימך נמי על הא דיליף כן התנא קמא מומלק והקטיר]. וחילקן לענין דעולת העוף צריך הבדלה.

ק"ז. מנליה לרבי ישמעאל דעולת העוף אינו בא אלא מן החולין, וביום, ובימין? (רש"י)

בהיקשא דזואת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים דאיתקש כולו להדדי, וילפי כולה מחטאת, ומשתמע ליה בין עולת בהמה בין עולת העוף. [ותנא קמא לא משמע ליה מההיא היקשא, אלא קרבנות בהמה דומיא דשלמים ואשם].

ק"ח. למה לא אמרינן דלרבי ישמעאל סגי בשחיטת רוב שני סימנים, ד'כמשפט חטאת העוף' לענין שלא יבדיל בב' סימנים כולן, ומ'והקריבו' נילף לחלק דמכל מקום בעינן שחיטת רוב שני סימנים ורק לא כולם, וכשיטת רבי אלעזר ברבי שמעון? (רש"י)

דכיון דמוקי היקשא דכמשפט אמול עורף, וחילוקא דוהקריבו אהבדלה, ליכא למימר מסימן אחד פלגיה ואוקמיה ארוב שנים. דהא לא שנים כתיב בקרא ולא רוב שנים כתיב בקרא, אלא הבדלה כתיבא 'ולא יבדיל'. וכי כתיב 'והקריבו' בעולה לחלק וליתן לה הקרבה אחרת, להטעינה הבדלה בא, וכל שישנו בשחיטה צריך להבדילה, ומיעוט ב' סימנין דישנו בשחיטה ישנו בהבדלה. [דבשלמא לרבי אלעזר ברבי שמעון דגמר מול עורף מגזירה שוה כדלקמן, ולא מיבעי ליה היקשא דכמשפט אמול עורף, וכמשפט חטאת בהמה לא ניהא ליה למימר משום דמעוף סליק, גמר מהיקשא דכמשפט חטאת העוף אחיות חיבור ראש וגוף במיעוט סימנים כדלקמן, וחילוקא דוהקריבו לרוב שנים דלא מתבשר בסימן אחד. אבל לרבי ישמעאל דמפיק היקשא למול עורף, והבדלה לגמרי משמע, אחיות ראש וגוף במיעוט סימנים מנא תיתי, אלא על כרחך כרבנן סבירא ליה שיכול להבדיל בחתיכת ב' הסימנים לגמרי].

ק"ט. בשחיטת עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון דאיתקיש לחטאת העוף דבעינן שיחא אחוזו הראש בגוף, למה לא ילפינן דכמו דבחטאת העוף אינו חותך אלא סימן אחד, כמו כן עולת העוף לא יחתוך אלא סימן אחד?

דהא כתיב בעולת העוף של נדבה והקריבו לחלק בין חטאת העוף לעולת העוף, דבחטאת העוף חותך רק סימן אחד, ואילו בעולת העוף צריך הבדלה במקצת, על ידי שחותך רוב שני הסימנין.

ק"ב. למה צריך לתנא קמא ללמוד שעולת העוף צריך הבדלה לגמרי מהא דכתיב 'ומלק וכו' והקטיר' וגם ללימוד ד'והקריבו' לחלק בין חטאת העוף לעולת העוף?

דאי לאו דכתיב והקריבו בעולת העוף של נדבה, הוה אמינא דהא דכתיב בעולת העוף של חובה 'כמשפט' היינו כמשפט חטאת העוף דסליק מיניה, ללמוד דאינו צריך הבדלה. והא דכתיב בעולת העוף של נדבה ומלק וכו' והקטיר היה ילפינן מיניה דרשה אחרת, דמה הקטרה בראשו של מזבח, אף מליקה בראשו של מזבח למעלה מחוט הסיקרא.

גליון קנין תורה

ק.כ.א. האיך אפשר ללמוד מ'זמלק והקטיר' שני הדינים; דצריך הברלה לגמרי, וגם שעושה מליקה בראשו של מזבח?

כיון דכתב רחמנא בעולת העוף והקריבו על כרחך עקריה מיניה דחטאת העוף, ולא ילפינן מיניה כלל, ואוקמיה כמשפט' על חטאת בהמה. ומהשתא דריש מ'זמלק והקטיר' דלגמרי איתקש הקטרה למליקה, בין לענין מליקה בראשו של מזבח, בין לענין שמבדיל הראש בעצמו והגוף בעצמו.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון

מו"ה **יחיאל מיכל ראזנבערג** הי"ו
- נציב חודש אדר -

לעי"נ חותנו הרבני החסיד המפורסם

מוה"ר **יוסף שמואל** ב"ר מתתיהו **לאנדוי** ע"ה

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק לא ימושו מפיק ומפי זרע ומפי זרע אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה
הנהלת חבורת קנין תורה

חזרת התודש	חזרת אתמול	לימוד היום	תצוה
זונטאג	ט' אדר א'	יט: א	זונטאג
מאנטאג	י' אדר א'	כ: א	מאנטאג
דינסטאג	י"א אדר א'	כ: א	דינסטאג
מיטוואך	י"ב אדר א'	כ"א: א	מיטוואך
דאנערשטאג	י"ג אדר א'	כ"א: א	דאנערשטאג
פרייטאג	פורים קטן	חזרה	פרייטאג
שב"ק	שושן פורים קטן	חזרה	שב"ק

חזרת התודש	חזרת אתמול	לימוד היום	תרומה
זונטאג	ב' אדר א'	יז: א	זונטאג
מאנטאג	ג' אדר א'	יז: א	מאנטאג
דינסטאג	ד' אדר א'	יח: א	דינסטאג
מיטוואך	ה' אדר א'	יח: א	מיטוואך
דאנערשטאג	ו' אדר א'	יט: א	דאנערשטאג
פרייטאג	ז' אדר א'	חזרה	פרייטאג
שב"ק	ח' אדר א'	חזרה	שב"ק

זונטאג כי תשא - ט"ז אדר א'

בחינה לימוד החודש: דף **יב.** (א"ר נחמן אמר רב) - דף **כ"א:** (רבי אלעזר ברבי שמעון אומר)
בחינה חזרת החודש: דף **ב.** - דף **יב.** (א"ר נחמן אמר רב)

- איסור השגת גבול -

כל הזכויות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מההנהלה: 718-438-1188 x3
הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימעיל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044